

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувачка кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Світлана ХАЛАТУР**
« ____ » _____ **2023 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Удосконалення управління капіталом банку: планування та
забезпечення ефективного використання

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувачка

Руслана ІВАНОВА

**Науковий керівник,
д.е.н., професор**

Світлана ХАЛАТУР

Дніпро – 2023

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Освітньо-професійна програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

«_____» _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ на підготовку кваліфікаційної роботи

Іванової Руслани Юріївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення управління капіталом банку: планування та забезпечення ефективного використання

Науковий керівник: Халатур Світлана Миколаївна, д.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом по ДДАЕУ від «30» листопада 2022 р. № 3413

2. Термін подання здобувачем роботи: «10» лютого 2023 року

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правові акти та інструктивні матеріали НБУ щодо формування капіталу комерційних банків, річні фінансові звіти АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2021 роки, матеріали наукових видань з банківської діяльності.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретико-методичні основи управління капіталом комерційного банку. 2. Аналіз формування та ефективності використання капіталу АТ КБ «ПриватБанк». 3. Напрями удосконалення системи управління капіталом банку. 4. Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1. Співвідношення понять «ресурсна база», «банківські ресурси» і «капітал банку». 2. Рівні управління капіталом банку. 3. Етапи фінансового планування при управлінні капіталом банків. 4. Структура капіталу та зобов'язань ПриватБанку за 2017-2021 рр.. 5. Щоквартальна динаміка нормативу адекватності капіталу регулятивного (Н2) ПриватБанку за 2017-2021 роки, %. 6. Динаміка нормативу достатності основного капіталу (Н3) ПриватБанку. 7. Показники прибутковості ПриватБанку за 2017-2021 роки. 8. Процес стратегічного управління капіталом банку. 9. Підходи до покращення обслуговування представників МСП. 10. Модель зростання ефективності обслуговування ПриватБанк шляхом розширення цифрового банкінгу.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання «10» травня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретико-методичні основи управління капіталом комерційного банку	11.05. 2022	виконано
2	Аналіз формування та ефективності використання капіталу АТ КБ «ПриватБанк»	20.10. 2022	виконано
3	Напрями удосконалення системи управління капіталом банку	24.11.2022	виконано
4	Висновки і пропозиції	25.12.2022	виконано
5	Оформлення роботи	10.01.2023	виконано

Здобувачка _____
(підпис)

Руслана ІВАНОВА

Керівник роботи _____
(підпис)

Світлана ХАЛАТУР

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	8
1.1. Сутність, склад і джерела формування капіталу банку	8
1.2. Характеристика підходів до управління капіталом банку	16
1.3. Планування капіталу банку у процесі його структурування	20
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	29
2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»	29
2.2. Аналіз структури та достатності капіталу банку	36
2.3. Оцінка прибутковості капіталу банку	42
Висновки до розділу 2	46
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ	47
3.1. Заходи щодо нарощення капіталу банків в умовах кризи	47
3.2. Процес стратегічного управління капіталом банку	52
3.3. Моделювання впливу структурних складових банківського капіталу на активні операції банку	57
Висновки до розділу 3	64
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	75

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення управління капіталом банку: планування та забезпечення ефективного використання»

Кваліфікаційна робота містить: 74 с., 10 рис., 6 табл., 3 додатки, 65 літературних джерела.

Об'єкт дослідження – процеси управління капіталом банку.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та практичні аспекти управління капіталом банку.

Метою роботи є висвітлення теоретичних основ банківського капіталу, концептуальних підходів до планування його структури й обґрунтування напрямів використання капіталу задля досягнення банком більш високих результатів діяльності.

Методи дослідження – діалектичний метод пізнання, системного аналізу, коефіцієнтного аналізу, групування та порівняння, графічний метод, методи регресійного аналізу.

У роботі досліджено сутність і джерела формування капіталу банку, охарактеризовано підходи до управління капіталом банку в частині планування його структури. Надалі проаналізовані показники формування та ефективності використання капіталу ПТ КБ «ПриватБанк», що дозволило визначити можливі напрями удосконалення системи управління капіталом банку. Серед запропонованих заходів розглянуто можливість нарощування банківського капіталу шляхом формування нових програм кредитування для бізнесу й провадження конкурентного цифрового банкінгу.

Результати рекомендовані до впровадження АТ КБ «ПриватБанк» м. Дніпро.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

БАНКІВСЬКИЙ КАПІТАЛ, РЕГУЛЯТИВНИЙ КАПІТАЛ, МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ, ПЛАНУВАННЯ КАПІТАЛУ БАНКУ, КАПІТАЛІЗАЦІЯ

KEYWORDS

BANK CAPITAL, REGULATORY CAPITAL, BANK CAPITAL MANAGEMENT METHODS, BANK CAPITAL PLANNING, CAPITALIZATION

ВСТУП

Сучасні виклики вимагають забезпечення надійності та сталого розвитку банків. Вирішення цього завдання в умовах кризи неможливе без нарощування капіталу. Саме через це управління капіталом як одна з провідних функцій апарату управління банку отримує найважливіше значення у сучасних реаліях і є особливо актуальним.

Капітал банку, його розмір і достатність розглядаються як найважливіші показники, що розкривають діяльність кредитної установи та виступають інструментами регулювання діяльності банку. Сучасна практика банківського регулювання і нагляду, в основу якої покладено рекомендації Базельського комітету з банківського нагляду, реалізується з врахуванням національної специфіки банківської системи. При цьому значна увага приділяється величині, структурі та достатності власного капіталу банків.

У сучасних умовах відбувається посилення регулятивних вимог до капіталу банків. Ці процеси повною мірою реалізуються в країнах, що приєдналися до рекомендацій Базельського комітету, включаючи Україну. В зв'язку з цим стає вельми актуальним планування капіталу банку, що відповідає вимогам і обмеженням регулятора і сприяє реалізації капітальної політики конкретного банку.

Вивченню теоретичного змісту та методичних підходів щодо забезпечення управління окремими аспектами діяльності банку присвячені наукові праці економістів, серед яких: А. Абрамова, Ю. Ананьєва, М. Бондарчук, О. Вовчак, А. Дробязко, Т. Журавльова, В. Коваленко, К. Ларіонова, Ю. Макаренко, Т. Мулик, С. Науменкова, І. Пасічник, В. Рудевська, Л. Слобода, Н Чиж та ін. Але через динамічний і непередбачуваний розвиток економіки та банківського сектора все одно виникають нові питання, що вимагають актуального вирішення.

Водночас, вивчення опублікованих робіт засвідчує про недостатність висвітлення принципово важливих питань щодо методичного забезпечення

системного управління капіталом банку з урахуванням вимог ефективності його використання.

Метою роботи є висвітлення теоретичних основ банківського капіталу, концептуальних підходів до планування його структури й обґрунтування напрямів використання капіталу задля досягнення банком більш високих результатів діяльності.

Відповідно до зазначеної мети необхідно було виконано такі завдання:

- дослідити сутність, склад і джерела формування капіталу банку;
- охарактеризувати підходи до управління капіталом банку;
- розглянути значення планування капіталу банку у процесі його структурування;
- вивчити організаційно-економічну характеристику АК КБ «ПриватБанк»;
- проаналізувати показники структури та достатності капіталу банку;
- провести оцінку прибутковості капіталу ПриватБанку;
- обґрунтувати напрями вдосконалення системи управління капіталом банку в умовах кризи;
- розглянути можливість розвитку стратегічного управління капіталом ПриватБанку;
- побудувати економетричну модель для оцінки впливу структурних складових банківського капіталу на активні операції банку.

Об'єктом дослідження є процеси управління капіталом банку.

Предметом дослідження відзначаються теоретико-методичні й практичні аспекти управління капіталом банку.

У процесі розкриття теми кваліфікаційної роботи було використано діалектичний метод пізнання, що дозволило всебічно з'ясувати теоретико-методичні основи управління капіталом банків; системного аналізу – для виокремлення основних елементів системи управління капіталом банку; коефіцієнтного аналізу, групування та порівняння – для дослідження структури та достатності капіталу банку, а також оцінки прибутковості його

діяльності; методи регресійного аналізу – для моделювання впливу структурних складових банківського капіталу на активні операції банку. Були застосовані також обчислювальні можливості програми MS Excel безпосередньо при побудові економетричної моделі та обчисленні параметрів її значущості.

В якості інформації для проведення аналітичної частини дослідження були використані дані фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк», що оприлюднюються на його офіційному сайті та на сайті НБУ, також застосовувалися матеріали наукових статей, монографій, інтернет-джерел, рейтингових агентств.

Наукова новизна роботи полягає у визначені можливостей запровадження на основі розробки стратегії розвитку банку ряду підходів для нарощування банківського капіталу шляхом формування нових програм кредитування для бізнесу й провадження конкурентного цифрового банкінгу.

Впровадження процесу стратегічного управління капіталом у практику суб'єктів банківського сектору за даним підходом дозволить не тільки забезпечити ефективне використання наявного капіталу, але й контролювати достатність та адекватність капіталу банку у довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Сутність, склад і джерела формування капіталу банку

Світова практика засвідчує, що економічне піднесення і створення належних передумов для ефективного зростання приватного сектору, підвищення соціального забезпечення і добробуту можливе лише за умов ефективного піднесення банківської сфери як визначального елементу ринкової економіки. Розвиток банківського сектору має бути комплексним і системним, що вимагає координації зусиль усіх співучасників процесу – банківських установ, Національного банку України, органів законотворчої влади і уряду. Пріоритетом має бути забезпечення системної стабільності, зниження чутливості банківської сфери до дестабілізуючої дії зовнішніх і внутрішніх факторів, покращення якості й ефективності діяльності банківських установ.

У фаховій літературі окреслюється певна кількість розбіжностей і невизначеностей у трактуванні сутнісних характеристик банківського капіталу. Це суттєво обтяжує поступальний розвиток не тільки теоретичних засад, а й практичних аспектів мобілізації та застосування банківського капіталу. Від точності у сутнісному розумінні банківського капіталу значно залежатимуть відносини між банками й їхніми клієнтами, а так само банківське регулювання і нагляд. Брак загального підходу при встановленні сутності банківського капіталу пояснюється в основному невизначеністю самого поняття «капітал», серед видів якого є банківський капітал. Визначення банківського капіталу представлено в документі «Міжнародне вимірювання конвергенції капіталу та стандарти капіталу» (Базель I) у 1988 році [62].

У нормативно-правових актах та економічній літературі України відсутнє чітке позначення терміну «банківський капітал». Зокрема, для його характеристики використовуються поняття «власний капітал банку», «ресурси

банку», «ресурсна база банку». В українській та закордонній фінансовій теорії й практиці вживання терміну «банківський капітал» відбувається досить часто, але у залежності від ситуацій це поняття може мати різне значення. Так, деякі економісти розуміють банківський капітал як цілісність власних і залучених коштів (капіталів), з якими працюють банки (табл. А.1 додатку А).

Р. А. Слав'юк має розуміння терміну «банківський капітал» як коштів, внесених у банк його власниками і включають переважно акціонерний капітал, резерви і нерозподілений прибуток [55].

С. В. Науменкова, В. І. Міщенко та С. В. Міщенко ототожнюють з поняттям «капітал банку» термін «ресурси банку». У цих авторів зазначено, що банківський капітал слід вважати поєднанням залучених банком грошових капіталів задля використання їх у якості ресурсів при кредитно-розрахункових або інших операціях. Також банківські ресурси постають як цілісність засобів у розпорядженні банків і застосовуються ними безпосередньо при проведенні кредитно-інвестиційних та інших активних операцій [32].

Т. А. Мулик та Я. І. Мулик розрізняють поняття «акціонерний капітал» і «банківський капітал». Вони визнають як банківський капітал грошові кошти, фінансові активи, а також матеріальні й нематеріальні активи у грошовому виразі, якими розпоряджаються і оперують банки при розміщенні коштів і наданні послуг задля отримання прибутку [30].

В. В. Зянько, Н. О. Коваль та І. Ю. Єпіфанова окреслюють ресурси банку як певний обсяг коштів, які знаходяться у його розпорядженні та задіяні у провадженні активних операцій. Вони поділяють для банку ресурси на власні, залучені й позикові [18]. Власні ресурси банків називають банківським капіталом. Подібним чином класифікують згадані концепції О.І. Барановський і Т. В. Путінцева [6]. В. В. Коваленко та К.Ф. Черкашина вважають, що власні кошти – то лише частина ресурсів банку [20]. Такої ж думки дотримуються О. А. Коваль та І. Р. Прищенко [21]. На думку Ж. М. Довгань, замість визначення «ресурси банку» доцільніше використовувати поняття «капітал банку», яке

точніше відображає економічний зміст процесу трансформації залучених банком коштів у позичковий капітал [13].

О. М. Мельник вважає, що власні кошти, або власний капітал банку – то засоби, якими прямо володіє банку. Отже, він визнає тотожність понять «власний капітал» і «власні кошти» [28].

Найбільш повну характеристику даного терміну надає Л. Я. Слобода, за яким «власним капіталом банку» є кошти та грошова частина вартості майна, які належить його власникам, що забезпечують економічну незалежність і стійкість банку і задіяні у проведенні активних операцій і банківських послуг задля отримання прибутку. При цьому під терміном «банківські ресурси» розуміється фактично наявна у банків вартість [57].

Капітал банку постає основним показником, що засвідчує здатність до майбутнього розвитку. Тому значною мірою від поповнення власного капіталу банку буде залежати посилення ресурсної бази вітчизняних фінансово-кредитних установ і в цілому конвергенція банківської системи України до світової спільноти.

Співвідношення понять «ресурсна база», «банківські ресурси» і «банківський капітал» можливо представити у вигляді схеми на рисунку 1.1.

Саме так можна відобразити, що визначення «ресурси банку» є ширшим за «капітал банку», а «власним капіталом банку» є кошти, внесені в банк його власниками, а також акумульовані у вигляді резервів, нерозподіленого прибутку й інших складових як результат статутної діяльності, який у сукупності забезпечує економічну незалежність і фінансову стабільність банку, використовується у проведенні банківських операцій і наданні послуг задля одержання прибутку та впливає на вартість банку.

Власний капітал, у залежності від банківської організаційно-правової форми, можливо поділити на акціонерний і пайовий. Безпосередньо акціонерний капітал буде формуватися із вартості акцій через їх випуск і розміщення. Якщо акції при первинному розміщенні коштуватимуть вище номіналу, то засновники (акціонери) комерційного банку отримують

емісійний дохід, що визнається складником власного капіталу [58]. В подальшому підвищення розміру акціонерного капіталу проводиться як через капіталізацію отриманого прибутку й інших коштів, так і за рахунок додаткової емісії акцій. Зазначимо, що в даному випадку акціонерний капітал визначається власним капіталом, що за правом власності приналежить банку як акціонерному товариству, а отже, його акціонерам.

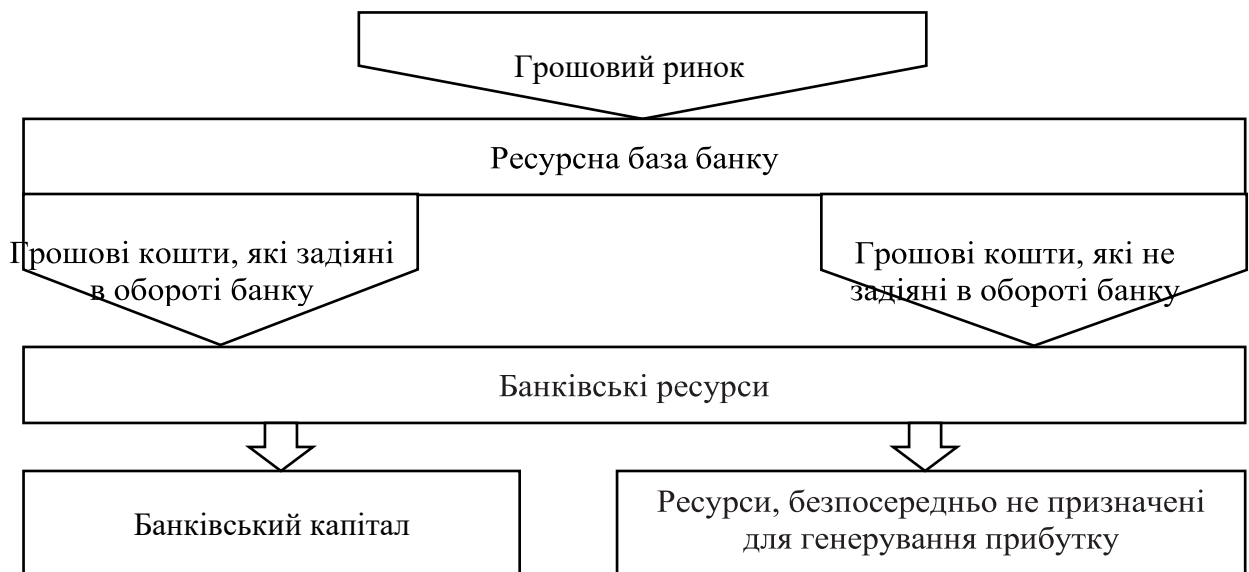

Рис. 1.1. Співвідношення понять «ресурсна база», «банківські ресурси» і «капітал банку»

Пайовий капітал утворюється із внесків паїв у статутний капітал банку. Пайові комерційні банки створюються як товариства з обмеженою відповідальністю, коли відповідальність учасників обмежується обсягом внеску кожного з них. Під час виходження учасника з пайового комерційного банку йому, пропорційно до розміру паю, сплачується вартість частки майна банку.

Розпізнають також власний капітал за формами інвестування – у грошовій, натуральній і у вигляді фінансових активів [4]. Найбільш поширеною є грошова форма, вона універсальна та ліквідна, що легко трансформується в інші цінності. У матеріальній формі власний капітал

утворюється як будівлі, споруди, обладнання і т. ін.. Створення власного капіталу через форму фінансових активів відбувається через внесення акцій, облігацій тощо.

За формою власності для банку розпізнають наступний вид власного капіталу [17]: приватний (утворенні на майновому володінні фізичною особою); колективний (засновані на колективному володінні різними видами господарських товариств); державний (належить державі за правом власності).

Відповідно до норм, визначених статтею 30 Закону України «Про банки і банківську діяльність», капіталом банку постають основний і додатковий капітал [42].

Власний капітал банку розділяється на валовий і чистий капітал. Валовий власний капітал становить суму всіх банківських коштів і нерозподіленого прибутку. Чистий власний капітал представляється як валовий власний капітал за вирахуванням інвестицій банку в діяльність підприємств, акцій товариств, витрат майбутніх періодів. Чистий власний капітал виявляється тією частиною власних коштів банку, що виступають як кредитні ресурси.

Розуміння банківського капіталу лише як власного капіталу не можна вважати доцільним, оскільки, виступаючи фінансовими посередниками, банки оперують залученими та позиченими коштами. Завдяки операціям з цими коштами банки отримують основний прибуток. Натомість власний капітал вважається відносно незначною, але важливою частиною загального капіталу банку, призначеною, передусім, на захист інтересів його акціонерів і кредиторів, а також для фінансового забезпечення операційної діяльності. Водночас НБУ, встановлюючи обсяги власного капіталу банків, впливає на їхню діяльність у цілому в суспільних інтересах [42]. Зазначений обсяг власного капіталу буде залежати від таких факторів:

- мінімальні вимоги НБУ щодо його рівня;
- специфіка клієнтури банку – при великій кількості вкладників потрібно менше власних коштів;

– характерні особливості активних операцій – присутність значної кількості ризикових операцій вимагає відповідних підвищених розмірів власного капіталу.

В економічному відношенні власний капітал банку характеризується як особисті кошти засновників (власників) банку, вкладені ними на власний ризик задля отримання доходу. Для власників ризики виявляються у рівні рентабельності капіталу, що може бути заниженим чи робота банку призведе до збитків (чи навіть банкрутства), а тому можливо вони втратять кошти.

Згідно із ст. 30 Закону України «Про банки і банківську діяльність» основний капітал містить сплачений та зареєстрований статутний капітал, розкриті резерви, що сформовані чи збільшені за допомогою нерозподіленого прибутку, емісійний дохід і додаткові внесення акціонерів до капіталу, загальний фонд покриття ризиків, створений для невизначених ризиків у банківських операціях, без урахування збитків поточного року та нематеріальних активів [42].

Частина капіталу виділена задля врегулювання розмірів власного капіталу, але також можливе використання на страхові потреби банку та для фінансування банківської діяльності. Тому обсяг цієї частини є найбільш мобільним, може мінятися в залежності від змінення цілей стратегії і тактики як банку, так і від висунутих вимог регулюючих органів і наглядових. Цей обсяг власного капіталу виражається у вигляді нерозподіленого прибутку, крім того, частково для цієї мети кошти можуть бути мобілізовані як субординований борг [42].

Додатковий капітал (2-й рівень капіталу) – менш постійна частина капіталу з вартістю, яка може змінюватися. НБУ впливає на розмір додаткового капіталу, визначаючи перелік його складових, а також порядок і умови його формування [42].

Субординований капітал містить засоби, залучені від юридичних осіб (резидентів і нерезидентів) як у національній, так і в іноземній валютах на основі субординованого боргу. Субординованим боргом вважаються звичайні

незабезпечені боргові капітальні інструменти, що не дозволяється виводити з банку раніше ніж через 5 років, а при банкрутстві банку або ліквідації віддаються інвесторам лише після повернення вимог інших кредиторів. Такі кошти на умовах субординованого боргу дозволяється включати до капіталу банку тільки після згоди НБУ за дотримання таких критеріїв [42]:

- борг є незабезпеченим, підпорядкованим та повністю оплачуваним;
- не підлягає погашенню з ініціативи власника;
- можливе вільне застосування задля перекриття збитків без подання до банку вимог про заборону торгових операцій;
- передбачає можливість відстрочки сплати процентів, коли непередбачуваний рівень прибутковості банку впливає на своєчасність здійснення таких платежів.

Оскільки базою діяльності банку є власний капітал, до нього пред'являються особливі вимоги у вигляді обов'язкових нормативів [44]. З цією метою у національній банківській практиці застосоване поняття регулятивного капіталу банку, що стає інструментом регулювання діяльності комерційних банків з боку НБУ (рис. Б.1 додатку Б).

Регулятивний капітал визначають як підсумок основного й додаткового капіталу віднімаючи балансову вартість певних активів [48]:

- акцій та інших цінних паперів із нефіксованим доходом у банківському портфелі на продаж та інвестиції, випущені банками;
- інвестицій у капітал (неконсолідований) інших установ у розмірі 10 відсотків і більше їх капіталу статутного та в установи дочірні;
- кошти, інвестовані до інших банків як субординований борг.

НБУ визначає обов'язкові вимоги до обсягу регулятивного капіталу, які комерційні банки обов'язково мають виконувати. Мінімальний норматив регулятивного капіталу (Н1) визначається по-різному для банків новостворених і діючих [31].

НБУ може переглянути вимоги до мінімальних обсягів регулятивного капіталу при зміні економічної ситуації в країні, міжнародних фінансових

ринків або зміни курсу національної валюти. За потреби НБУ розробляє механізм поступового збільшення капітальної бази для банків, що з об'єктивних причин не виконують вимоги у визначені терміни.

Відповідно до методу обчислення розпізнають балансовий і регулятивний капітал. Балансовий власний капітал постає в якості різниці між балансовою вартістю активів і зобов'язань. Регулятивний власний капітал застосовується органами нагляду за банками для розрахунку економічних стандартів діяльності банків. Регулятивний власний капітал з'ясовується на основі нормативу регулятивного капіталу, що у подальшому коригується (здебільшого зменшується) на різні банківські ризики [29].

Традиційно вважається, що банківський капітал має особливості, а саме:

- є основою для створення та організації роботи банку, а також для його функціонування до моменту накопичення достатнього розміру зобов'язань;
- підтримка довіри клієнтів і переконання кредиторів у фінансовій спроможності банку;
- постає регулятором довгострокового розвитку банку;
- у випадку несприятливої ситуації та неочікуваних втрат капітал характеризується як буфер, що дозволяє продовжувати виконання певних операцій;
- є підґрунтям для структурного розвитку фінансової установи, розроблення і провадження нових послуг;
- є номінальною основою формування вартості банку [25].

Для банку особливого значення набувають питання ефективного використання та збереження капіталу. Отож бо капітал є певним захисним бар'єром у боротьбі банку з ризиками, але лише ефективно управління власним капіталом, збільшення його вартості, зростання активів і залучення коштів може гарантувати банку надійний захист.

Вплив банківського капіталу на ефективну діяльність банку є підґрунтям для формування вартості банку. Власний банківський капітал стає визначальним фактором кредитоспроможності банків. При цьому можливість

розширення операцій активних визначається необхідним рівнем достатності капіталу. Слід врахувати, що основу ресурсної бази складають позикові кошти, а процесу кредитування передують депозитні операції. Тому банк повинен підтримувати рівень довіри з боку контрагентів. А це, в свою чергу, вимагає від банку виконання вимог щодо платоспроможності і стійкості.

1.2. Характеристика підходів до управління капіталом банку

Банківський капітал постає фінансовою базою діяльності комерційного банку, тому важливо розглядати його як об'єкт управління.

Управління капіталом окреслюється як діяльність, що пов'язується із мобілізацією грошових коштів вкладників та інших кредиторів, встановленням розмірів і обґрунтованої структури джерел грошових коштів у тісному взаємозв'язку з їхнім використанням [36].

Таким чином, головна мета процесу управління банківським капіталом – залучення та підтримка капіталу достатнього обсягу з метою ведення розширеного відтворення та забезпечення захисту від наявних ризиків.

Величина капіталу комерційного банку впливає на: обсяг його активних операцій; розмір депозитної бази; можливості розміщення коштів на фінансових ринках; максимальний розмір кредитів; величину відкритої валютної позиції тощо.

Під моделлю управління капіталом банку розуміють сукупність елементів, які включають принципи та методи управління, метою яких є:

- 1) формування оптимальної величини і структури капіталу;
- 2) ефективне використання капіталу [17].

Сучасна практика управління капіталом банків України передбачає два рівня його проведення: рівень регулятора та рівень банку (рис. 1.2). Отже, перший рівень – державне управління – здійснює НБУ через встановлення економічних нормативів діяльності та оцінку стійкості банку. Другий рівень –

рівень банку – спрямованість управління на виконання вимог НБУ щодо нормативів й оцінки стійкості.

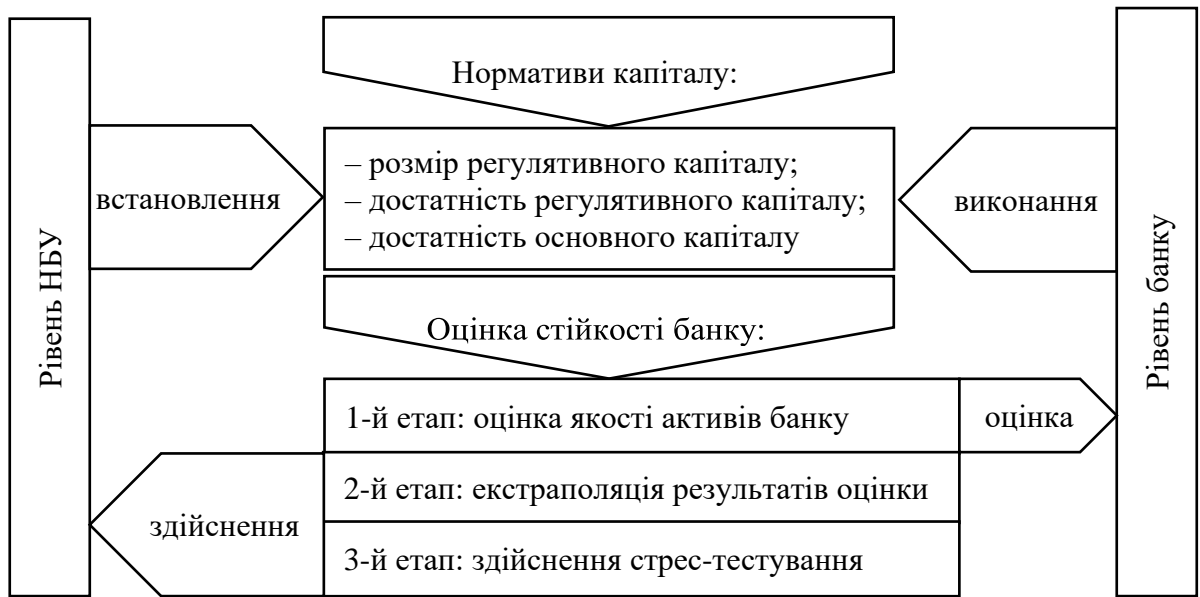

Рис. 1.2. Рівні управління капіталом банку

При управлінні капіталом банку провідне місце належить методу оцінки його вартості, який є основою формування вартості банку. У практиці банківської справи існує декілька методів розрахунку вартості банківського капіталу.

Перший – метод балансової вартості. Відповідно до цього методу всі активи і пасиви оцінюються в балансі банку за вартістю, що була в них під час придбання або випуску. У цьому випадку використовується відоме рівняння балансу $K = A - Z$. Цей метод оцінки капіталу прийнятний для випадків не значного розриву між балансовою та ринковою вартістю активів і зобов'язань.

Метод ринкової вартості означає, що активи та пасиви банку слід оцінювати за ринковою вартістю. Адміністрація банку може оцінювати зміни вартості ринкової власного капіталу, з'ясовуючи поточні ціни акцій банку та їхню кількість в обігу. Метод оцінки капіталу за ринковою оцінкою в основному використовується керівництвом банку для внутрішніх оцінок і контролю.

Метод «нормативних облікових процедур». Суть методу полягає в розрахунку розміру капіталу за правилами, встановленими контролюючими органами. Згідно з методом «нормативних облікових процедур» обсяг капіталу банку визначають як суму кількох складників: капіталу акціонерного, прибутку нерозподіленого, фондів резервних, зокрема для покриття ризиків кредитних і валютних, зобов'язань субординованих тощо. Метод має вади, які розпізнаються у тому, що боргові зобов'язання та резерви на збитки вважаються капіталом банку.

Метод левериджу (важеля) розкривається при з'ясуванні пропорцій між власними і залученими коштами банку. Метод кредитного плеча має такі вади:

- не відбувається диференціація різних видів капіталу;
- не враховано рівні ризику для окремих активних операцій;
- небалансові зобов'язання і сформовані ними ризики не враховуються.

Тому сучасна банківська практика цей метод встановлення достатності капіталу може використовуватися як допоміжний метод разом із кількома методами.

Метод аналізу порівняння показників. За цією методикою для оцінки адекватності капіталу застосовують наступні відносні показники:

- капітал до загальної суми активів банку;
- капітал до загальної суми депозитних зобов'язань;
- капітал до ризикованих активів, які визначаються обсягом всіх активів, окрім готівки і цінних паперів держави.

Ці показники систематично контролюються й аналізуються контролюючими органами, але жодних норм чи обмежень не встановлено. У процесі нагляду використовуються методи аналізу порівняльного, динамічного та структурного. При оцінюванні відбувається порівняння показників конкретного банку із їхніми значеннями схожих за розмірами банків або ж із середніми у банківському секторі.

Вадами методу аналізу порівняння показників адекватності є суб'єктивність оцінок і висновків, відсутність загальноприйнятих нормативів достатності капіталу, висока трудомісткість.

Метод експертних оцінок достатності капіталу базується на використанні експертних висновків про якісне оцінювання управління банком, його прибутковість і ліквідність, рух депозитної бази, структурність балансу, ризику активних операцій, особливості регіонального ринку, на якому діє банк. Методика розкриває діяльність банку в межах конкретної кон'юнктури та впливу взаємопов'язаних зовнішніх і внутрішніх чинників. Коли умови ринку характеризуються підвищеною ризикованістю або виявлено слабкість внутрішніх структур, до банку можливо висунути вимоги щодо поповнення капіталу вище мінімального рівня.

Метод оцінок експертних можна успішно використовувати для оцінки достатності капіталу окремого банку, але враховуючи великий розмір національної банківської системи і різноманітність ринків, його застосування стає проблематичним.

Покращення менеджменту власного капіталу є надзвичайно важливим для забезпечення стабільності активів і пасивів банку, зростання рентабельності діяльності та стабільності в цілому банківського сектору.

Основними напрямками подальшої капіталізації банків, збільшення їхньої вартості й піднесення ефективності вкладання банківського капіталу є:

- подальше поглиблювання процесів капіталізації банків;
- формування стабільної нормативно-правової бази НБУ;
- удосконалення валютного ринку і зростання фондового ринку;
- удосконалення оподаткування банків, зниження податкового навантаження при проведенні банками прискореної капіталізації та зростання обсягів кредитування у реальному секторі.

Зазначимо, що низька вартість статутного капіталу не виключає продажу пакетів акцій за високими цінами. Власники українських банків під впливом

сприятливої кон'юнктури прагнуть скористатися можливістю та отримати надприбутки. Такі тенденції лише підвищують «непрозорість» операцій.

Тому комерційні банки України повинні розширювати процеси накопичення власного капіталу. Тому доцільним стає збільшення статутного капіталу, проведення ефективної дивідендної політики, раціональне управління власним капіталом.

1.3. Планування капіталу банку у процесі його структурування

Метою процесу управління капіталом банку постає мобілізація й збереження достатнього капіталу для розширення його операцій і захищення від ризиків. Для банківської практики характерним є використання двох способів збільшення капіталу:

- поповнення капіталу з використанням внутрішніх джерел;
- поповнення капіталу з використанням зовнішніх джерел.

При першому методі основним джерелом поповнення стає нерозподілений прибуток. Реінвестування прибутку є самою бажаною і відносно недорогою формою фінансування банку задля розширення своєї діяльності. Цей підхід до збільшення капіталу не спричиняє розширення кола власників, а тому зберігається існуюча система контролю діяльності банку та дозволяє уникнути падіння прибутковості акцій через зростання їхньої кількості в обороті.

Прибуток, який залишився в порядкуванні банку після оподаткування, можливо використати для двох основних цілей: 1) підтримання для акціонерів бажаного рівня виплат дивідендів; 2) належне фінансове забезпечення діяльності банку. Тому, дивідендна політика суттєво впливає на можливість поповнення капітальної бази з використанням внутрішніх джерел.

Завданням менеджменту є визначення оптимальних пропорцій між розміром прибутку, що піде на розширення капіталу, та величиною виплат дивідендів. Занизький рівень дивідендів призведе до падіння ринкової вартості

акцій і спричинить їх масовий продаж власниками, що викличе відтік акціонерного капіталу. Також дана дивідендна політика не стимулює потенційних акціонерів, що можливо створить проблеми у залученні капіталу в подальшому, оскільки акції з малими дивідендними виплатами не будуть користуватися попитом на ринку.

Високі дивідендні виплати приваблюють акціонерів, але загальмовують процеси нагромадження капіталу. Це сповільнює зростання активних операцій, що приносять дохід, і підвищує сумарний рівень ризиків банку. Погіршення надійності банку також спричиняє відтік капіталу через те, що акціонери продають свої акції, що стає занадто ризикованим. Впливає також дивідендна політика на зовнішні джерела росту капіталу, оскільки можливість нових залучень коштів визначається розміром дивідендів. Раціональна дивідендна політика визначає також максимізацію вартості ринкової акції. Для інвесторів банку прибутковість акцій не має бути нижче від прибутковості аналогічних за рівнем ризику видів інвестицій. Для розвинених ринків середня прибутковість банківських акцій сягає 14-17%.

Серед важливих факторів впливу на здатність банку мобілізувати капітал у подальшому, постає усталеність дивідендної політики. Банки для дотримання сталого рівня виплат дивідендів останнім часом все більшу частину прибутку спрямовують для виплат дивідендів. Це зумовлено як підвищенням вимог акціонерів, так і тенденцією загального скорочення прибутковості банківської сфери. Так, за останнє десятиліття банки США спрямовували на виплату дивідендів близько 80% чистого прибутку. Така ситуація спонукає керівників банків шукати зовнішні джерела мобілізації капіталу.

Позитивним у методі внутрішніх джерел зростання капіталу визначають:

- незв'язаність з ринковими умовами;
- відсутність витрат на поповнення ззовні капіталу;

- нескладність проведення, бо відбувається просте бухгалтерське перерахування коштів з одного рахунку на інший;

- немає загроз втрати акціонерами контролю над банком.

Вадами методу внутрішніх джерел зростання капіталу вважається:

- повне оподаткування, бо саме чистий прибуток використовується для поповнення капіталу;

- проблема зменшення дивідендів;

- повільне збільшення капіталу.

Із зовнішніх джерел мобілізація капіталу можлива кількома способами:

- 1) випуск акцій;

- 2) збільшення субординованого боргу через емісію боргових зобов'язань капітальних;

- 3) оренда нерухомого майна і реалізація активів.

Головним зовнішнім джерелом є випуск акцій – простих і привілейованих. Випуск і розміщення акцій банку на ринку є найдорожчим за вартістю способом поповнення капіталу. Такі дії пов'язуються із великими витратами і супроводжуються значним ризиком, пов'язаним із ймовірним падінням прибутку на акцію і втратою над банком контролю акціонерами. Якщо випуск акцій значний і акціонери не мають можливості викупити всю нову емісію, банки стикаються з загрозою зміни власника через концентрацію контрольного пакету. Одночасно розширення кількості акціонерів утворює гарні передумови при залученні коштів у подальшому.

При плануванні випуску акцій, правління банку має врахувати переваги та оцінити, чи зможе воно забезпечити бажаний рівень прибутковості задля формування сталого рівня дивідендів. Коли цього не буде досягнуто, акції банку знеціняться. Законодавство більшості країн вимагає державної реєстрації емісій цінних паперів, у тому числі акцій банків. У реєстраційній процедурі можлива відмова при встановленні фінансових зловживань і махінацій, простроченої бюджетної заборгованості, діяльності збиткової. Аналогічна процедура діє і в Україні.

Капітальними борговими зобов'язаннями є довгострокові позикові кошти, які вкладають у банк зовнішні інвестори. Емісію можливо здійснювати шляхом розповсюдження боргових зобов'язань і цінних паперів з довгим строком погашення. Встановлюється, що зазначені зобов'язання банку постають субординованими, тому при банкрутстві вони вважаються вторинними щодо боргів перед вкладниками, проте є пріоритетними щодо акціонерів при встановленні порядку виплат. Для банку за економічною сутністю субординований борг є залученими коштами, які з часом необхідно буде повернути власникам, але враховуючи достатньо тривалий термін їх залучення і змогу обміняти (конвертувати) їх на акції, ці кошти враховують як власні. Це джерело банки можуть використовувати безстроково, погашаючи попередні борги через нову емісію.

Порівняно з акціями субординовані зобов'язання вважаються менш ризиковими, тому носять менший рівень дохідності. З точки зору банку це дешевше джерело збільшення капіталу у порівнянні із випуском акцій.

Банки можуть ще випускати цінні папери, що викуповуються лише шляхом обміну на акції. Привабливість для банку цього засобу збільшення капіталу встановлюється правилами оподаткування, бо виплата відсотків за такою заборгованістю відноситься на витрати банку і не оподатковується. Проте не завжди банки можуть задіяти це джерело збільшення капіталу, оскільки його наявність залежить від банківського законодавства у конкретній країні. Українські банки можуть випустити облігації лише з передумовою оплати всіх попередньо випущених акцій, проте значна кількість вітчизняних банків не може довести свої статутні капітали до мінімального розміру. Таким чином, банківські облігації не мають широкого поширення в Україні.

Зазначимо, що навіть у розвинутих країнах із сильними ринковими економіками субординовані пасиви складають незначну частку капіталу банківського. Згаданим джерелом можуть успішно користуватися тільки великі банки, яким довіряють інвестори. Більшість торговців цінними

паперами відмовляються займатися випусками для малих банків враховуючи занадто значні витрати і ризик.

Перевагою методу збільшення капіталу через емісію субординованого боргу є збільшення прибутковості на акцію при умовах, що залучені таким чином ресурси формують дохід, який більше процентних виплат за ними. Проте цей спосіб утворення капіталу знижує сталість банку (пропорцію між власними і залученими ресурсами) і збільшує ризики, а це негативно впливає на курс акцій.

Для зростання капіталу й отримання значних коштів банки вдаються до певних фінансових операцій, серед яких продаж матеріальних активів, що належать банку (будівель, споруд, офісів) із одночасним довгостроковим їх лізингом у нових власників. Операції такого виду виявляються успішними при зростанні ринкової вартості майна через інфляцію, а законодавство дозволяє прискорену амортизацію нерухомості.

Банки повинні планувати подальшу роботу щодо росту капіталу. Тому планування як складова процесу управління капіталом має включати такі етапи (рис. 1.3):

- 1) формування банком загального фінансового плану;
- 2) встановлення обсягів капіталу, необхідних для зростання активних операцій, погіршення їхньої ризикованості (при проведенні банком агресивної політики), виконання вимог органу банківського нагляду;
- 3) з'ясування обсягів капіталу, який банк може поповнювати з величини нерозподіленого прибутку;
- 4) оцінювання та відбір найприйнятнішого зовнішнього джерела росту капіталу на основі проведення аналізу кон'юнктури, прогнозування майбутньої прибутковості банку, з'ясування прав й інтересів засновників (власників).

Ефективний менеджмент капіталу забезпечує банку фінансову сталість і надійність. Достатній капітал гарантує збереження коштів клієнтів і вкладників.

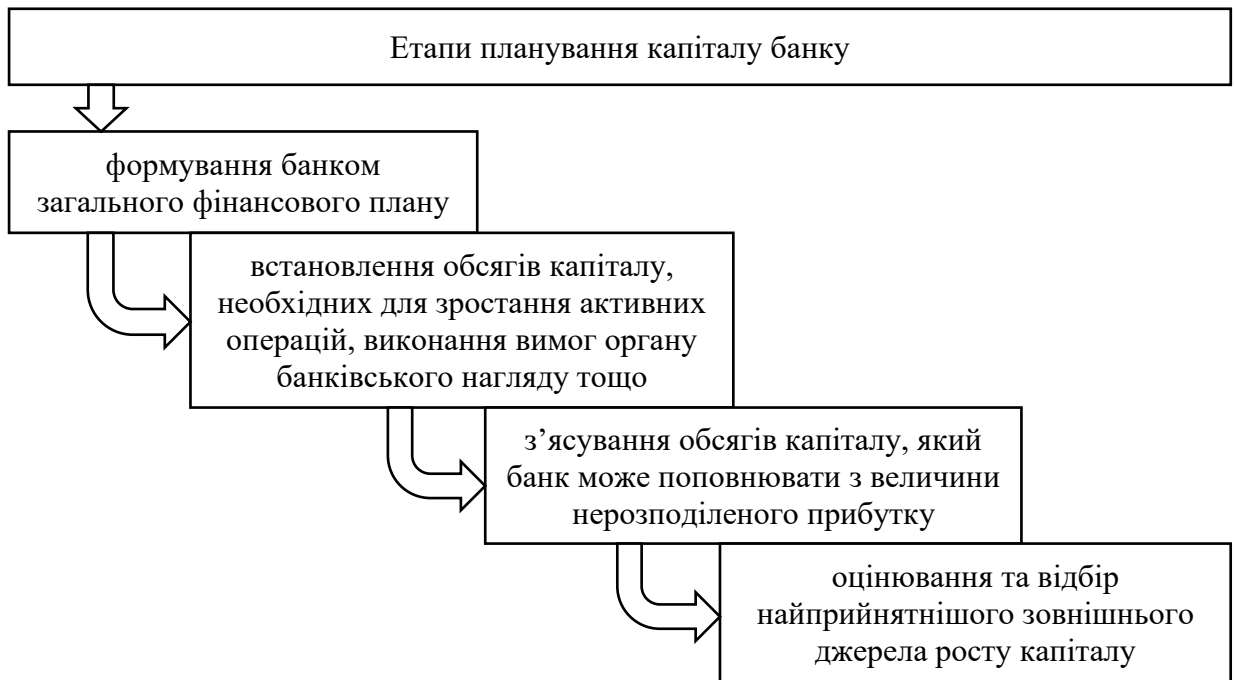

Рис. 1.3. Етапи фінансового планування при управлінні капіталом банків

Прибуток банку вважається основним джерелом збільшення капіталу. Це один із найпростіших, найдешевших і безпечних (з точки зору контрольного пакету) способів збільшення капіталу. Таке джерело прямо пов'язується із дивідендною політикою, оскільки при збільшенні виплат прибутку у якості дивідендів зменшується частка його капіталізації, і навпаки. Зарубіжна практика визначає, що дивідендна політика є виправданою при збільшенні вартості ринкової акції. Тому капіталізація прибутку дозволяє не змінювати кількість власників, зберігаючи для банку існуючу систему контролю. Завданням керівництва є встановлення оптимальних пропорцій між розміром капіталізованого прибутку та розміром виплачених дивідендів.

Ефективність цього методу залежить від якісного покращення управління банком. Правильний менеджмент дозволить швидко реагувати на ринкову кон'юнктуру, ефективніше застосовувати фінансові, людські, технічні й інші ресурсні можливості задля зниження витрат і максимізації прибутку. Крім того, ефективність управління внутрішніми джерелами

збільшення капіталу через капіталізацію прибутку залежить від ефективного державного регулювання й управління банківською діяльністю з точки зору:

- заохочення банків до капіталізації прибутку через вдосконалення оподаткування;

- покращення діючої системи резервів банків у бік зменшення нормативу резервування. Для банків, які активно займаються інвестиційним кредитуванням, важливо створити систему стимулювання обов'язкових резервів;

- вдосконалення механізму рефінансування банків із одночасним заохочуванням їхньої інвестиційної діяльності;

- провадження визначеної Кабінетом Міністрів України системи державної компенсації відсотків за кредитами на інвестиційні проекти, розроблення механізмів сплати податків на інвестиційні кредити лише опісля реалізації цих проектів;

- розробка економічних та організаційно-правових механізмів розвитку ринку землі та іпотечного кредитування під заставлення землі задля покращення інвестиційного клімату в АПК і піднесення ефективності останнього;

- вдосконалення банківського регулювання з метою мінімізації ризикових кредитів;

- запровадження прозорої процедури продажу застави та механізму дієвого захисту прав кредиторів через формування гарантій повернення боржниками кредитів;

- виконання законодавства із захисту прав національних інвесторів, отримання ними явних переваг перед іноземними кредиторами тощо.

Збільшення капіталу за методом зовнішніх джерел відбувається за участі таких провідних фінансових інструментів як емісія акцій, субординований борг, капіталізація дивідендів. Однак випуск простих акцій у сучасних реаліях використовується з обережністю, що пов'язано із страхами більшості власників втратити контроль над керівництвом банківської установи. Через це

потрібні оновлені фінансові інструменти, що зацікавлять як інвесторів, так і власників і дозволять збільшити статутний капітал. Серед таких інструментів може бути випуск привілейованих акцій з фіксованим доходом та пільгове оподаткування доходів громадян, які інвестують кошти у привілейовані акції, та інших інвестиційних доходів. При застосуванні цього джерела кошти спрямовуються на поповнення статутного капіталу і не надають прав управління банком, а тому загроза втратити контроль над банком відсутня.

Серед визнаних джерел росту капіталу банку перспективним для українського ринку залишається використання ресурсів фондового ринку при первинному розміщенні акцій – IPO. Основними факторами, що стримують сьогодні українські банки від проведення IPO, є інформаційна непрозорість та занижений рівень відкритості вітчизняної економіки, значна вартість таких операцій, законодавчо-нормативна недосконалість і небажання реальних власників втрачати контроль над своїм майном. Достатньо велика кількість українських банків не готові до виходу на відкритий фондовий ринок через брак достатнього рівня інвестиційної привабливості їхніх цінних паперів. Отже цінні папери банківських установ України практично не котируються на фондовому ринку, хоча майже 80% банків є публічними акціонерними товариствами.

Як підсумок зазначимо, що зростання капіталізації є головною передумовою масштабної участі українських банків у розвитку країни. Піднесення рівня капіталізації національних банків посилить їх конкурентоспроможність на міжнародному фінансовому ринку і забезпечить стійкість всієї української економіки на шляху до її інтеграції у світову.

Висновки до розділу 1

1. Банківський капітал постає фінансовою базою діяльності комерційного банку, тому важливо розглядати його як об'єкт управління. Під моделлю управління капіталом банку розуміють сукупність елементів, які

включають принципи та методи управління, метою яких є: формування оптимальної величини і структури капіталу; ефективне використання капіталу.

2. Власний капітал банків, на відміну від аналогічного капіталу суб'єктів господарювання сфери матеріального виробництва, має незначну частку в загальному капіталі. Це пов'язано зі специфікою банківської діяльності, яка полягає в тому, що банк оперує переважно залученими фінансовими ресурсами, а власний капітал є лише відправною точкою для організації банківської справи. Застосовується насамперед для страхування інтересів вкладників і кредиторів банку, гарантування прибутковості та фінансової стійкості комерційних банків.

3. Метою процесу управління капіталом банку постає мобілізація й збереження достатнього капіталу для розширення його операцій і захищення від ризиків. Для банківської практики характерним є використання двох способів збільшення капіталу: поповнення капіталу з використанням внутрішніх джерел; поповнення капіталу з використанням зовнішніх джерел.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»

Сьогодні АТ КБ «ПриватБанк» постає універсальним банком, що орієнтований на роздрібний сегмент, активно просуває послуги для малих і середніх підприємницьких структур і частково працює у корпоративному секторі. Банківська діяльність проводиться згідно банківської ліцензії, виданої НБУ ще у березні 1992 року. Результатом тридцятирічного функціонування банку станом на завершення 2021 року є робота 20 філій і 1475 операційних відділень в Україні та філії на Кіпрі [35].

Єдиним акціонером ПриватБанку, який володіє 100% акцій, є держава в особі Кабінету Міністрів України. Ця реорганізація відбулася у грудні 2016 року. Держава реалізує свої права як власника ПриватБанку, а органи управління банку працюють згідно кращих міжнародних практик корпоративного управління.

Починаючи з дати введення воєнного стану в Україні у кінці лютого 2022 року, військові дії агресора спричинили значні пошкодження цивільної інфраструктури, офісної та житлової нерухомості. Саме через воєнні дії та окупацію певної території України доступ до низки відділень ПриватБанку є обмеженим. Несформованими станом на січень 2023 року є також звітні дані про діяльність банку за 2022 календарний рік. Тому в процесі аналізу у даній роботі будемо оперувати даними за період 2017-2021 роки.

2021 рік визначається роком адаптації української економіки й банківської системи до нового середовища функціонування в умовах пандемії. Вже з II кварталу 2021 року, спостерігалось поступове зростання економіки, хоча й не таке швидке, як прогнозувалося аналітиками на початку року. Але станом на зараз подальший розвиток ПриватБанку тісно пов'язаний з ризиками бізнес-середовища, в якому він сьогодні працює. Найзначнішим ризиком для

української економіки наразі є військовий конфлікт з росією. Війна негативно впливає на всі сфери діяльності в Україні і наразі неможливо достовірно оцінити її економічні, соціальні, фінансові та інші наслідки.

Оснoву бази фондування ПриватБанку складають депозити фізичних осіб у гривні із переважною часткою поточних рахунків. Стратегічно банк прагне до збільшення якісного кредитного портфеля невеликих кредитів і кредитів для суб'єктів малого й середнього підприємництва. Банк створив велику транзакційну платформу Приват24, яка надає можливість ефективного обслуговування операцій за рахунками клієнтів усіх сегментів та забезпечує певний обсяг комісійних доходів. Окрім онлайн-сервісів, ПриватБанк володіє розгалуженою мережею відділень, терміналів самообслуговування і банкоматів, що дозволяє охоплювати банківськими послугами всю територію країни (крім тимчасово окупованих територій).

Банк також активно покращує безпеку платежів шляхом запуску та підтримки нових стандартів (3DS 2.0) та технологій (Crawler) як самостійно, так і в тісній співпраці з платіжними системами VISA та MasterCard.

Ключовими ресурсами в діяльності ПриватБанку є фінансові, трудові й технологічні ресурси. Джерелами фінансування банку визначаються:

а) капітал, що формується з акціонерного капіталу і резервних фондів. Враховуючи збитки минулих років, викликані операціями попередніх бенефіціарних власників, ПриватБанк має накопичений дефіцит, який покривається за рахунок внесків до статутного капіталу, здійснених протягом 2017 року;

б) клієнтські рахунки, з яких на завершення 2021 року більше 50% були поточними високодиверсифікованими рахунками, переважно фізичних осіб. Через низьку концентрацію клієнтської бази ПриватБанк має стабільну поточну заборгованість, що забезпечує низьку вартість залучення ресурсів на відміну від конкурентів;

в) засоби ринку міжбанківського і рефінансування НБУ. Згідно політики управління ліквідністю ПриватБанк не покладається на ці ресурси, застосовуючи їх тільки у виняткових випадках і в обмеженому обсязі.

Політика управління ПриватБанком спрямована на ефективніше управління різними видами ресурсів, покращення результатів фінансових діяльності банку, а також збільшення вартості його активів. Тому провідним етапом корпоративного управління є систематична розробка, перегляд і затвердження стратегії щодо розвитку, а також окреслення першочергових напрямів діяльності окремих бізнес-сегментів і діяльності банку в цілому.

В рамках системи управління ПриватБанк використовує бюджетне управління та планування, систему контролю за виконанням планів та оцінки результатів діяльності.

Функція управління ризиками в ПриватБанку здійснюється щодо фінансових ризиків, а також нефінансових ризиків (операційний, юридичний, комплаєнс та репутаційний). Фінансові ризики включають ринковий ризик (в т.ч. валютний ризик), ризик кредитний, ризик відсоткової ставки і ризик ліквідності. Провідними цілями управління ризиками фінансовими є встановлення ліміту ризиків та забезпечення того, щоб рівень ризику залишався в межах цих лімітів.

ПриватБанк прагне підтримувати стабільну фінансову базу, розвивати джерела ресурсів, насамперед за рахунок вкладень юридичних та фізичних осіб.

Впродовж 2021 року ПриватБанк продовжував займати лідируючі позиції на національному ринку банківських послуг і у 2021 році порівняно з 2020 роком збільшив прибуток на 10,7 млрд. грн. (44%). Розвиток бізнесу, контроль витрат, зважена кредитна політика та ефективне управління як внутрішніми процесами банку, так і в обслуговуванні клієнтів забезпечили найсуттєвіше зростання прибутку серед інших банків України у 2021 році та 45% частки в загальному результаті банківської системи.

У 2022 році ПриватБанк планував продовжити рух за траєкторією, визначеній у 2021 році, в тому числі продовжити процеси трансформації в рамках оновленої Стратегії 2024. Завданням ПриватБанку на 2022 рік мало бути забезпечення стабільності бізнес-моделі та збереження лідерських позицій у банківському секторі ринку.

Але зараз триває військовий конфлікт і зусилля керівництва ПриватБанку спрямовані на забезпечення стабільності операційних процесів, безпеку працівників, підтримку безперервності бізнесу й виконання інших поточних завдань, викликаних зовнішньою обстановкою під час війни. Плани банку будуть переглянуті після закінчення воєнного стану.

Вивчення фінансової звітності ПриватБанку надає уявлення про стан його активів і пасивів. Далі у таблиці 2.1 представлено динаміку активів банку за 2017-2021 рр.

Таблиця 2.1

Динаміка активів ПриватБанку за 2017-2021 роки, млн. грн.

Найменування статті	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Зміна 2021 р. до 2017 р., %
Грошові кошти, їхні еквіваленти, обов'язкові резерви	25296	27360	45894	49911	52835	108,9
Заборгованість банків	2903	0	27118	25059	26243	804,0
Кредити й аванси клієнтам	38335	50140	59544	55021	68218	78,0
Інвестиційні цінні папери	161012	180081	152157	221661	222277	38,0
Поточні податкові активи	184	184	2257	6660	9978	5322,8
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію	30	30	155	30	30	0,0
Інвестиційна нерухомість	3648	3340	3379	2933	1989	-45,5
Основні засоби і нематеріальні активи	3326	3793	6480	7642	7362	121,3
Інші фінансові активи	2940	2743	2210	3448	2644	-10,1
Інші активи	8815	8899	9285	8900	8516	-3,4
Майно, яке перейшло до власності банку як заставодержателя	7069	1361	1244	1228	1197	-83,1
Активи, утримувані для продажу	117	117	0	32	7	-94,0
Всього активів	253675	278048	309723	382525	401296	58,2

Як бачимо з наведеної таблиці 2.1, загальна сума активів ПриватБанку станом на завершення 2021 року порівняно із 2017 роком збільшилась на 147621 млн. грн., або на 58,2%. В свою чергу, структура активів ПриватБанку засвідчує про виважене ставлення банку до їхньої якості, що дозволяє ефективно управляти цими активами та досягати позитивного результату за кожною активною операцією. Управління активами дозволяє вирішувати проблеми прибутковості, дотримання нормативів ліквідності та контролю банківських ризиків. Розкриття інформації за видами активів у фінансовій звітності ПриватБанку відповідає вимогам НБУ та положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Протягом 2017-2021 років, у зв'язку з негативними наслідками впливу фінансово-економічної кризи на банківську систему України, ПриватБанк, з метою зменшення цього впливу при керуванні активами та пасивами, керувався обмеженнями та запроваджував додаткові заходи для забезпечення стабільності роботи банку та захищення інтересу вкладників й інших кредиторів згідно вимог НБУ.

За період з 2017 по 2021 роки кредитний портфель ПриватБанку зріс на 78% до 68,218 млрд. грн., при цьому його доля в активах банку підвищилась на 1,89 п.п.: з 15,11% до 17%. Портфельні інвестиційні цінні папери ПриватБанку впродовж періоду 2017-2021 років виростили на 38% і станом на завершення 2021 року досягли 222,277 млрд. грн., при цьому їхня доля в банківських активах скоротилась на 8,08 п.п.: з 63,47% до 55,39%. Станом на початок 2022 року портфельні інвестиційні цінні папери ПриватБанку формувалися головним чином державними борговими цінними паперами. При цьому ці активи мають високу якість через найменший ступінь ризику серед інших цінних паперів.

Розміри грошових коштів та їх еквівалентів і резервів обов'язкових серед активів ПриватБанку за роки з 2017 по 2021 збільшився на 108,9% і склав 52,835 млрд. грн., а їхня структурна доля в активах банку знизилась на 3,2 п.п.: з 9,97% до 13,17%.

Отже, впродовж 2021 року ПриватБанк продовжував розширювати кредитну активність на вітчизняному ринку, збільшивши на 78% обсяг виданих кредитів. У підсумку 2021 року ПриватБанк став лідером серед вітчизняних банків за кількістю наданих кредитів за програмою підтримки підприємництва «5-7-9%»: банком профінансовано 11,3 тисяч кредитних проектів на суму 8,1 млрд. грн., при цьому його частина у кредитах, виданих всіма банками-учасниками цієї програми, склала 35%.

Як змінювалися величина пасиву ПриватБанку за 2017-2021 роки можливо прослідкувати за даними таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка пасивів ПриватБанку за 2017-2021 роки, млн. грн.

Найменування статті	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Зміна 2021 р. до 2017 р., %
Зобов'язання перед НБУ	12394	9817	7721	0	0	-100,0
Зобов'язання перед банками й іншими фін. організаціями	234	195	201	2	3	-98,7
Кошти клієнтів	212167	231055	240621	312708	325303	53,3
Відстрочена заборгованість з податку на прибуток	150	136	121	146	159	6,0
Інші фін. зобов'язання	1690	2249	1522	2907	3770	123,1
Резерви та нефінансові борги	3421	3132	5008	13937	5446	59,2
Всього зобов'язань	230056	246584	255194	329700	334681	45,5
Акціонерний капітал	206060	206060	206060	206060	206060	0,0
Емісійний дохід	23	23	23	23	23	0,0
Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів	290	(2616)	(660)	(2248)	(4091)	-1510,7
Результат від операцій із акціонером	12174	12174	12174	12174	12174	0,0
Загальні резерви й інші фонди	6211	6211	6850	8481	9696	56,1
Накопичений дефіцит	(201139)	(190388)	(169918)	(171665)	(157247)	-21,8
Всього капіталу	23619	31464	54529	52825	66615	182,0
Всього зобов'язань та капіталу	253675	278048	309723	382525	401296	58,2

Дані таблиці 2.2 засвідчують, що ПриватБанк у 2017-2021 роках вирішував стратегічні питання подальшого розвитку. Відбувалося збільшення

як власного капіталу, так і боргів банку, що формують фінансові ресурси банку для проведення активних операцій.

Потужну частку зобов'язань становлять кошти клієнтів, що станом на кінець 2021 року майже у 5 разів перевищують власний капіталу банку. За весь аналізований період зростання коштів клієнтів становило 113136 млн. грн. або на 53,3%, що підкреслює особливу довіру клієнтів до банківської установи.

В свою чергу, зростання обсягів власного капіталу банку становило 42996 млн. грн., або на 182%, тобто за 2017-2021 роки капітал банку майже потроївся. Розмір акціонерного капіталу ПриватБанку в розглянутому періоді не змінився, тому на початок 2022 року становив так само 206060 млн. грн. Структура капіталу банку за 2017-2021 роках представлена на рисунку 2.1.

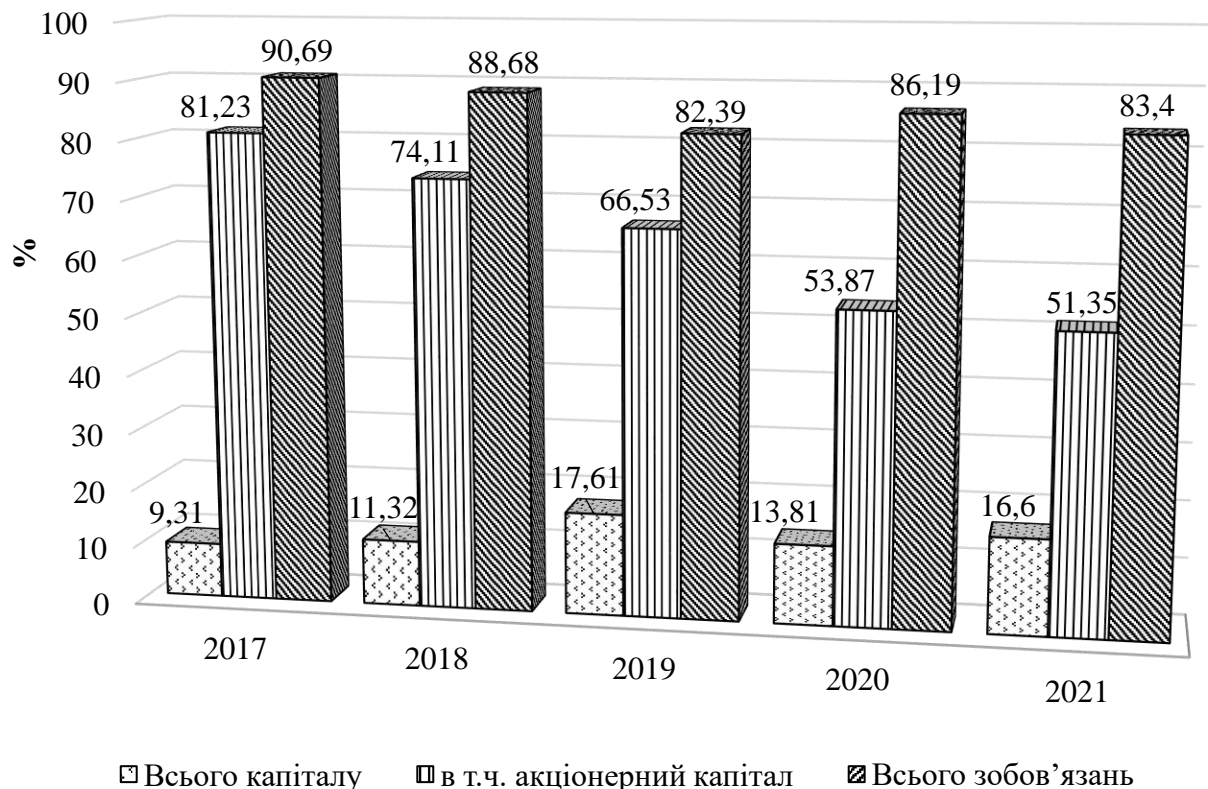

Рис. 2.1. Структура капіталу та зобов'язань ПриватБанку за 2017-2021 рр.

З динаміки показників таблиці 2.2 та рисунку 2.1 можна констатувати, що структура капіталу, яка склалась на кінець періоду 2017-2021 років не містить загрозливих ознак для фінансової стійкості банку. Проте ситуація з

тим, що власний капітал менше акціонерного пояснюється наявністю серед статей капіталу від'ємних статей: «Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів» і «Накопичений дефіцит». Але впродовж даного періоду їх величина постійно зменшується, що визначається збільшенням питомої ваги власного капіталу серед загального обсягу ресурсів ПриватБанку.

ПриватБанк, разом із всіма державними банками, займають домінуючу частку ринку, так у I-му півріччі 2022 року сукупний сегмент державних банків зріс з 49,8% до 53,4% за чистими активами (ПриватБанк збільшив частку з 24,7% до 27%), а за депозитами населення збільшення відбулося з 55,5% до 59,3% (для ПриватБанку, відповідно, з 31,2 % до 35,4%) [31].

У підсумку 2021 року ПриватБанк зостається фаворитом національного банківського сектору за більшістю позицій:

- з великим відривом він посідає перше місце за коштами населення і друге місце за ресурсами юридичних осіб;
- ПриватБанк на кінець 2021 року зміцнив лідерську позицію щодо кількості активних клієнтів, досягнувши показників 18,2 млн. активних клієнтів громадян (+33,8% в порівнянні з 2017 роком), 829 тис. активних клієнтів юридичних осіб і ФОП (+66,5% до 2017 року);
- протягом 2017-2021 років ПриватБанку вдалося не тільки вагомо поповнити портфель кредитів, але й суттєво поліпшити його якість, завдяки дотриманню регулярного управління ризиками.

2.2. Аналіз структури та достатності капіталу банку

Дослідження капіталу ПриватБанку за період 2017-2022 рр. слід розпочинати у світлі дотримання нормативу достатності капіталу, затвердженого НБУ. Такий аналіз можливо провести на підставі щомісячних звітів, де розкриваються дані про структурні складові капіталу банку. Для цілей управління капіталом оцінку достатності необхідно здійснювати

щороку. Згідно діючих вимог НБУ до капіталу, банки повинні витримувати пропорції регулятивного капіталу до активів, обчислених із урахуванням ризику, на вищій рівні, ніж обов'язкове мінімальне значення [29]. Також банк має управляти своїм капіталом, його достатністю в межах, встановлених відповідно до вимог Базельської угоди про капітал, що загальновідома під назвою «Базель І».

У таблиці 2.3 подано структуру капіталу ПриватБанку, відповідно до рекомендацій Базельської угоди про капітал.

Таблиця 2.3

Структура капіталу ПриватБанку відповідно до рекомендацій Базельської угоди про капітал, млн. грн.

Назва показника	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Зміна 2021 р. до 2017 р., %
Капітал 1 рівня	24202	33635	54538	54117	69418	186,8
Капітал 2 рівня (не може перевищувати 100% від капіталу 1 рівня)	147	(2763)	(815)	(2278)	(4121)	-2903,4
Всього капіталу	24349	30872	53723	51839	65297	168,2
Активи зважені, враховуючи ризик, всього	178388	267927	272938	313280	329577	84,8
в т.ч.:						
банківський портфель	109530	216444	233887	280562	305891	179,3
торговий портфель	68858	51483	39051	32718	23686	-65,6
Норматив капіталу 1 рівня, %	13,57	12,55	19,98	17,27	21,06	55,2
Коефіцієнт достатності капіталу, %	13,65	11,52	19,68	16,55	19,81	45,1

З таблиці 2.3 можна констатувати, що структура капіталу ПриватБанку відповідно до рекомендацій Базельської угоди про капітал має позитивні тенденції зростання майже за всіма складовими. Впродовж 2017-2021 років значно знизився лише капіталу 2 рівня, але відносні показники, як от норматив капіталу 1 рівня та коефіцієнт достатності, зросли майже наполовину.

Надалі у таблиці 2.4 розглянемо динаміку за 2017-2021 роки регулятивного капіталу ПриватБанку, що розрахований згідно до вимог НБУ.

Таблиця 2.4

Регулятивний капітал ПриватБанку відповідно до вимог НБУ, млн. грн.

Назва показника	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Зміна 2021 р. до 2017 р., %
Регулятивний капітал – всього	17569	19556	19223	32257	69418	295,1
В т.ч.						
капітал 1 рівня	17888	9851	9685	17644	20437	14,2
капітал 2 рівня (не може перевищувати 100% від капіталу 1 рівня)	114	9851	9685	17644	20437	17827,2
відвернення	-433	-146	-147	-30	-30	-93,1
Активи зважені, враховуючи ризик	79938	77990	91727	93201	146289	83,0
Відкрита валютна позиція	30137	34025	44833	32679	35313	17,2
Непокритий кредитний ризик	-8854	0	-719	-368	0	-100,0
Операційний ризик, який враховано в достатності капіталу	0	0	0	0	41255	100,0
Норматив адекватності капіталу регулятивного (Н2), %	17,36	17,46	14,15	28,09	18,33	5,6
Норматив достатності капіталу основного (Н3), %	–	–	7,13	14,06	9,17	100,0

За 2021 рік ПриватБанк сформував достатній рівень капіталу, враховуючи підвищені вимоги НБУ, які набули чинності у 2021 році, в першу чергу, 50% покриття операційного ризику, 100% покриття ризику за іноземними валютні державні облигації та ін. Регулятивний капітал ПриватБанку на завершення 2021 року дорівнює 40,8 млрд грн, при нормативі адекватності капіталу регулятивного – 18,33% (при нормі >10%).

Норматив капіталу регулятивного ПриватБанку станом на 31 грудня 2017 року складав 17,6 млрд. грн. та його обсяг зростав протягом всього

періоду і вже на завершення 2021 року він досяг 69,4 млрд. грн. (загальне зростання за період на 51,8 млрд. грн., або 295,1%). Окреслене НБУ граничне значення нормативу Н1 має досягати 200 млн. грн.. Тому встановлюємо, що представлений регулятивний капітал ПриватБанку багаторазово перевищує нормативне значення, а отже вимоги НБУ до Н1 виконуються банком повністю. Крім того є дуже великий запас міцності за цим нормативом. Позитивним зазначається той факт, що невиконання цього нормативу у найближчий час має нульову ймовірність.

Станом на завершення 2017 року норматив адекватності капіталу регулятивного ПриватБанку складав 17,36%, хоча на початок цього року показник був критично низьким 1,55% (рис. 2.2), але банк згодом державою було докапіталізовано і на початок 2022 року Н2 ПриватБанку складав вже 18,33%.

Більш наочно можемо подивитися на зміни в нормативі адекватності капіталу за 2017-2021 роки у щоквартальній динаміці на рисунку 2.2.

Отже, з рисунку 2.2 визначаємо, що в цілому у 2017-2021 роках динаміка нормативу Н2 ПриватБанку була нестабільною і після проведеної у 2016 році націоналізації банку рівень його забезпеченості капіталом регулятивним значно залежав від підтримки держави як акціонера. За рахунок своєчасного отримання коштів від акціонера на поповнення капіталу вдавалося уникати дефіциту капіталу протягом значного періоду часу. Так, у 2017 році Н2 ПриватБанку був менше запропонованого НТУ нормативу у 10%, а зростання показника відбулося лише в останньому кварталі згаданого року.

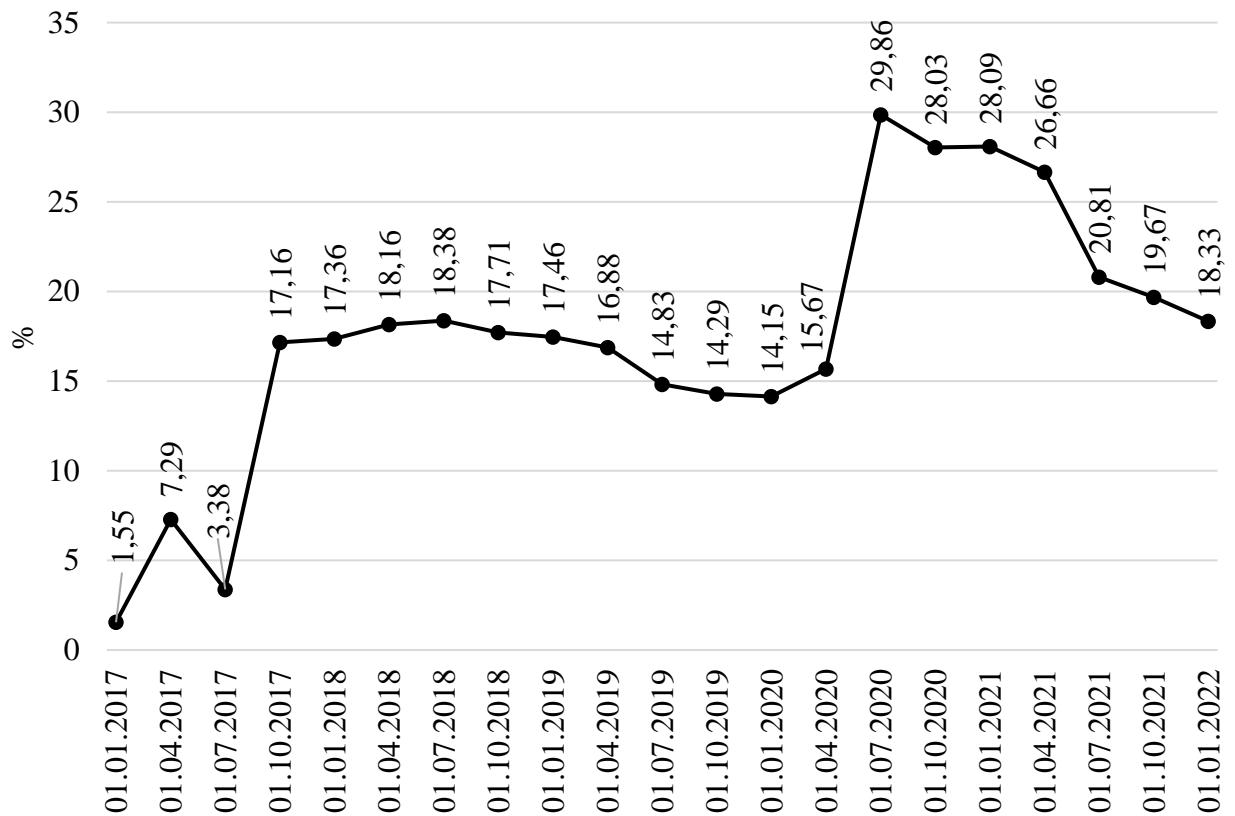

Рис. 2.2. Щоквартальна динаміка нормативу адекватності капіталу регулятивного (Н2) ПриватБанку за 2017-2021 роки, %

Тенденція щодо перевищення Н2 банку встановленого граничного рівня у 10% зберігалася до кінця аналізованого періоду. Можливо підсумувати, що на сьогодні ПриватБанк є достатньо капіталізованим і вже не потребує зовнішньої підтримки. Також проведення НБУ стрес-тестування банків виявило, що навіть при досить несприятливому сценарії, рівень адекватності капіталу не впаде нижче нормативу.

Наочно рівень нормативу достатності капіталу основного ПриватБанку розкриває рисунок 2.3. За 2021 рік ПриватБанк сформував достатній рівень основного капіталу, хоча норматив Н3 порівняно з 2020 роком знизився з 14,06% до 9,17%, але він все ще на 2,17% більше від граничного значення НБУ у 7%. Проте порівняння із значенням нормативу в цілому по банківській системі України він менше на 2,82%. Це дозволяє вказати на те, що ПриватБанк має ретельно відстежувати цей показник, бо він є досить нестабільним.

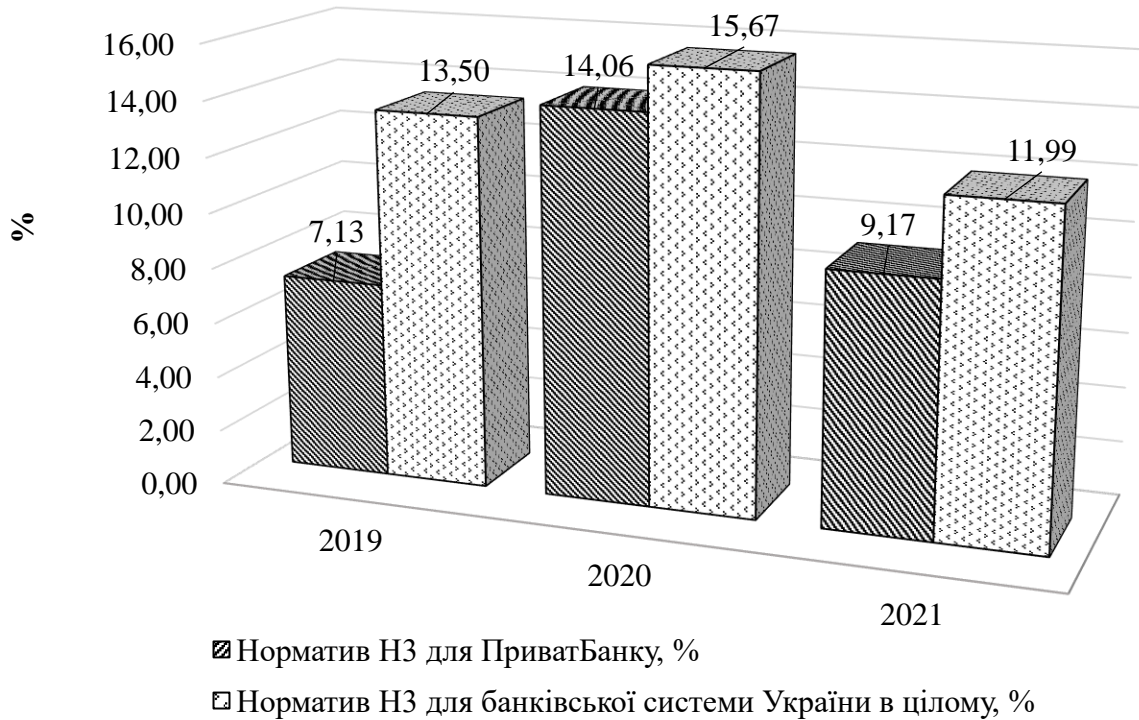

Рис. 2.3. Динаміка нормативу достатності основного капіталу (НЗ) ПриватБанку

Нестабільне значення нормативу НЗ можна відзначити протягом всього періоду 2019-2021 років, але це значення, на жаль, є стабільно нижчим від загального нормативу НЗ по банківській системі в цілому. Найбільш різка розбіжність спостерігалася у 2019 році, вона становила 6,37% (майже вдвічі менше для ПриватБанку, аніж для банківської системи загалом). Проте в наступні роки ПриватБанк наростив запас за нормативом НЗ.

Таким чином, за результатами проведеного аналізу адекватності та достатності забезпечення капіталом ПриватБанк є добре забезпеченим регулятивним й основним капіталом, а істотний розмір Н1 також позитивно впливає на розміри нормативів Н2 та НЗ банку. Високі значення досліджених нормативів позитивно впливають на рейтинг кредитний ПриватБанку. Довгостроковий рейтинг кредитний ПриватБанку згідно національної шкали станом на кінець 2022 року встановлено на рівні uaAA, що характеризує його як банк з «дуже високою кредитоспроможністю» порівняно в іншими українськими позичальниками.

2.3. Аналіз прибутковості капіталу банку

Найважливішим завданням банку при здійсненні своєї діяльності є досягнення високого рівня прибутковості (рентабельності). Стабільні, високі показники прибутковості, відповідно, забезпечать надійний рівень платоспроможності банку. У таблиці 2.5 наведені показники рентабельності ПриватБанку за 2017-2021 роки.

Таблиця 2.5

Показники прибутковості ПриватБанку за 2017-2021 роки

Назва показника	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Зміна 2021 р. до 2017 р., %
Чистий дохід процентний, млрд. грн.	6,1	16,8	19,7	21,6	29,3	380,3
Чистий дохід комісійний, млрд. грн.	10,2	15,2	18,2	18,8	23,2	127,5
Прибуток (збиток), млрд. грн.	0,4	12,9	32,6	24,3	35,0	8650,0
Рентабельність активів (ROA), %	-9,6	4,3	8,4	7,0	8,0	-183,3
Рентабельність капіталу (ROE), %	-120,0	40,9	69,9	47,0	50,0	-141,7
Чиста відсоткова маржа, %	2,8	7,5	8,7	8,6	8,9	217,9
Витрати / Доходи, %	79,8	45,5	41,2	44,7	44,3	-44,5

Показник ROA дозволяє зробити оцінку ефективності менеджменту в забезпеченні прибуткової діяльності установи банківської. Цей показник розраховується відношенням прибутку чистого до активів банку (значення нормативне цього показника повинно бути не нижче 1%). У 2017 році даний показник мав негативне, негативне значення. Але вже у 2018-2019 роках цей показник має задовільне значення. Розпочинаючи з 2019 року показник почав погіршуватися, що зумовлено впливом політичних, економічних та соціальних факторів.

У 2016 році показник рентабельності мав досить низьке значення (-55,8%), варто зазначити, що падіння рентабельності почалося у 2014 році, коли показник знизився вдвічі (з 1% у 2013 році до 0,4% у 2014 році). Після

націоналізації банку спостерігається тенденція до покращення прибутковості банку та, відповідно, підвищення його платоспроможності.

ROE відображає стратегічні пропорції між прибутковістю й ризиком, цей показник чутливий щодо джерел формування ресурсів банківської установи та залежить від того, які джерела більше використовуються в обороті – власні чи позикові. Цей показник встановлюється відношенням чистого прибутку банку до капіталу (нормативне значення має бути не менше 15%). Цей показник мав надзвичайно низьке значення у 2017 році і дорівнював - 120%.

Зазначимо, що у 2018 та 2019 роках показник є вищим за нормативний і станом на кінець II кварталу 2019 року становить 69,9%. Зазначимо, що у 2016 році банк перебував у досить критичному стані, показник рентабельності був у шість разів меншим за норматив. Враховуючи, що власний капітал ПриватБанку у 2016 році також різко зменшився, можливо підсумувати, що у 2016 році банк був на межі банкрутства та під загрозою ліквідації. Починаючи з 2018 року показник власного капіталу зростає, рентабельність протягом 2019-2021 років коливається в межах 50%. У цілому аналізування показників рентабельності відкриває, що ПриватБанк, незважаючи на явища кризи в банківському секторі та низку зовнішніх факторів, які негативно впливають на нього, має задовільний рівень фінансової стійкості. Але поточне ринкове середовище є досить нестабільним і банку необхідно вживати системних заходів для підтримки рівня фінансової стабільності та забезпечення своєї конкурентоспроможності.

ПриватБанк за 2021 рік отримав 35,1 млрд. грн. чистого прибутку, який збільшився порівняно з 2020 роком на 10,7 млрд. грн., або на 44%. Чистий прибуток ПриватБанку залишається найвищим результатом усього банківського сектору та становить 45% від загального результату діяльності банківського сектору.

Основними чинниками зростання фінансового результату ПриватБанку слід визначити:

- зниження вартості фінансування в рамках загальної тенденції зниження процентних ставок для фізичних осіб у 2020 році та на початку 2021 року на банківському ринку України;
- збільшення комісійних за рахунок збільшення обсягів транзакційних операцій клієнтів, у тому числі зростання загального рівня безготівкових розрахунків по країні;
- тримати під контролем операційні витрати;
- зниження резервів під ризику кредитування опісля формування підвищених резервів, пов'язаних з COVID-19 у 2020 році.

Також частина прибутку ПриватБанку є результатом дії макроекономічних факторів та зміни резервів на юридичні ризики. Так зміни у світовому господарстві та економіці України спричинили зменшення справедливої вартості ОВДП, отриманих як внесок до статутного капіталу банку при його націоналізації. Через таку переоцінку у 2021 році банк отримав 7,7 млрд. грн. збитків після значної позитивної переоцінки у 2020 році. При цьому ці збитки частково компенсуються сприятливим впливом курсових коливань на підсумки діяльності банку, що призвело до 1,0 млрд. грн. додаткового прибутку у 2021 році. Позитивний вплив на формування загального фінансового результату ПриватБанку у 2021 році також зробило скасування створених у 2020 році резервів під юридичні ризики.

Коефіцієнт рентабельності всього капіталу банку у 2018 році значно збільшився порівняно із 2017 роком, ця тенденція пов'язана з збільшенням чистого прибутку. Для наочності представимо динаміку показників прибутковості ПриватБанку на рисунку 2.4.

ПриватБанк на сьогодні постає фаворитом банківської сфери за переважною кількістю позицій. Отримання надвисоких показників стало можливе через подальше проведення роботи із збільшення процентної маржі за продуктам банківськими.

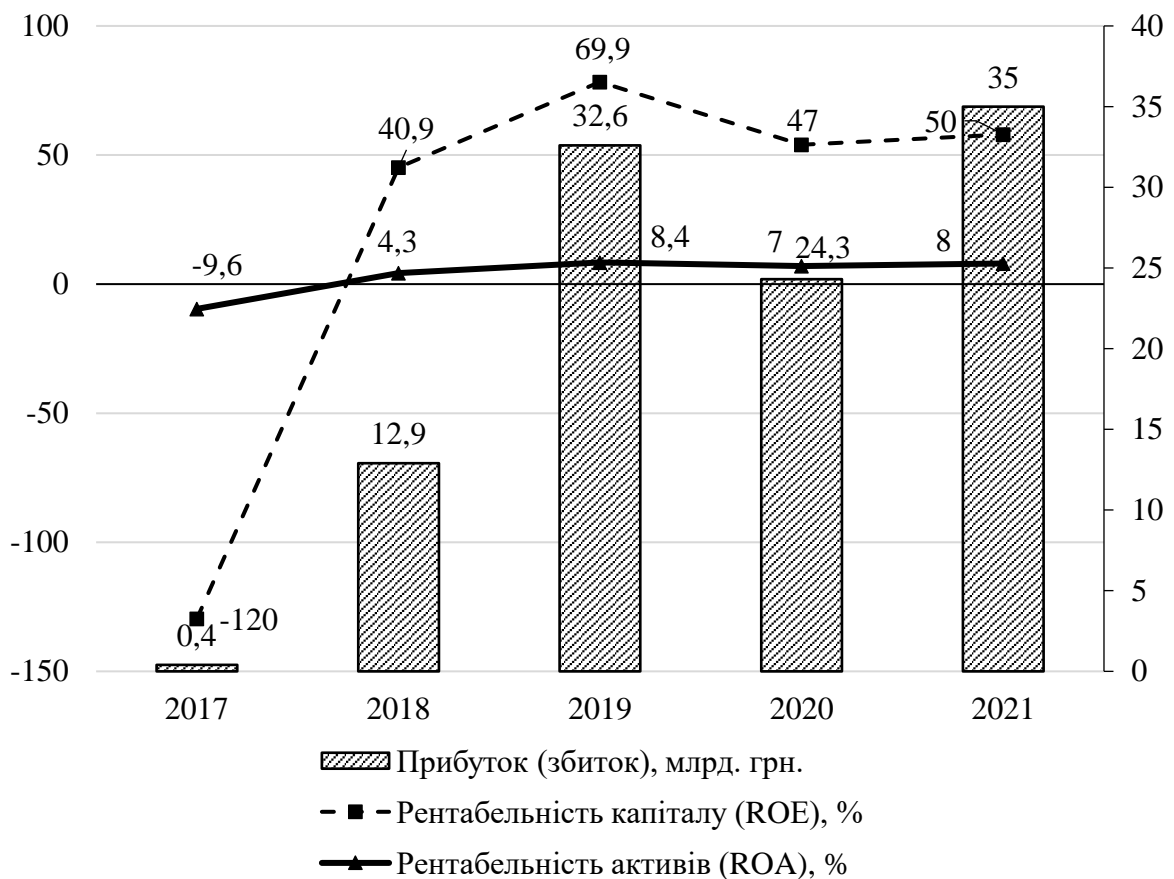

Рис. 2.4. Показники прибутковості ПриватБанку за 2017-2021 роки

У 2021 році процентна маржа складала 8,9% (темп збільшення порівнюючи із 2017 роком становив 217,9%). Якісне збільшення цього показника відбулося завдяки збереженню доходності активних операцій, а крім того, вже у 2018 році ПриватБанку вдалося також скоротити вартість пасивів. Паралельно із зменшенням ціни пасивів ПриватБанк зміг замістити валютні пасиви гривневими, наприклад, тільки у 2018 році гривневі депозити збільшилися на 23,8 млрд. грн.

Також, через лідерські позиції ПриватБанку по розрахунково-касовим операціям вдалося збільшити комісійний дохід на 127% до 23,2 млрд. грн. за 2017-2021 роки. Звісно, як свідчать дані таблиці 2.4, комісії створюють переважну частину банківського прибутку, а також дозволяють чистим комісійним прибутком перекривати адміністративні витрати на 108%.

Показник «Витрати / Доходи» за 2017 рік становив 79,8%, а у 2021 році він скоротився вже до 44,3%, що є одним з найкращих серед конкурентів.

ПриватБанк завершив 2021 рік з прибутком 35 млрд грн, що є історичним максимумом для ПриватБанку та зумовило найбільший за 2017-2021 роки для банківської системи України прибуток.

Висновки до розділу 2

1. Керівництво ПриватБанку відстежує поточну ситуацію у зовнішньому середовищі та вживає заходів, у разі потреби, для уникнення будь-яких негативних впливів, наскільки це можливо. Подальші негативні зміни в макроекономічному середовищі можуть несприятливо вплинути на фінансове становище і результати діяльності ПриватБанку у спосіб, який наразі неможливо визначити.

2. За результатами проведеного аналізу адекватності та достатності забезпечення капіталом ПриватБанк є добре забезпеченим регулятивним та основним капіталом, а істотний розмір Н1 також позитивно впливає на розміри нормативів Н2 та Н3 банку. Високі значення досліджених нормативів позитивно впливають на рейтинг кредитний. Довгостроковий рейтинг кредитний ПриватБанку за національною рейтинговою шкалою станом на кінець 2022 року встановлено на рівні uaAA, що характеризує його як банк з «дуже високою кредитоспроможністю» порівняно в іншими українськими позичальниками.

3. ПриватБанк демонструє стабільні темпи зростання діяльності та фінансового результату. Розвиток бізнесу, контроль над витратами, зважена кредитна політика та ефективне управління процесами як всередині банку, так і в обслуговуванні клієнтів забезпечили йому найсуттєвіше зростання прибутку серед інших банків України у 2021 році та лідируючу позицію в загальному результаті банківської системи.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ

3.1. Заходи щодо нарощення капіталу банків в умовах кризи

Ефективне функціонування банківської сфери в умовах кризи значним чином залежить від збереження можливості розвитку, насамперед, за рахунок забезпечення стабільного зростання капіталу банків. Найважливішою проблемою на даний момент постає занижений ступінь капіталізації банків, що гальмує їхній кредитний потенціал. Таке відтворення економічного зростання опісля кризи сприяє підвищенню конкуренції серед банків, що збільшує прагнення банків до зростання капіталізації.

Серед заходів щодо покращення умов мобілізації капіталу банків можливо назвати такі:

По-перше, встановлення механізмів сповіщення й зменшення ризиків, що можливо потрапляють у вітчизняну банківську систему через розширення інтеграційних процесів, та інструментів їхньої реалізації.

По-друге, збільшення ринку роздрібного та корпоративного кредитування.

На сьогоднішній момент спостерігається сповільнення цього сегмента не тільки через загальне уповільнення економічного піднесення, а й через такі фактори:

- посиленням регуляторного навантаження;
- зниженням платіжної дисципліни;
- підвищенням конкуренції на ринку банківському та насиченням ринку банківських послуг.

По-третє, зменшення частки впливу політичної ситуації в країні на кредитну та інвестиційну політику банків.

По-четверте, збільшення частки кредитування картковими продуктами, як найбільш технологічними та швидко адаптованими під будь-які потреби.

По-п'яте, підвищення уваги управлінню лояльністю клієнтів, як одному зі способів збільшення прибутковості банків.

Саме утримання наявних клієнтів банку, підвищення їхньої лояльності стане пріоритетним напрямом постійної діяльності банку.

Утримання наявних клієнтів значно вплине на фінансовий результат, оскільки:

– відбудеться зростання кількості клієнтів, що приносять дохід банку, через збільшення показника співвідношення активних і неактивних клієнтів. Цьому посприє проведення заходів, спрямованих на активізацію наявних клієнтів. Очевидно, що сформована в такий спосіб група лояльних клієнтів даватиме позитивні відгуки щодо банківських продуктів і послуг в розмовах з потенційними клієнтами;

– що триваліший термін користування продуктом, то більше у банку можливостей для отримання доходу від одного клієнта. Підтримання тривалих взаємовідносин з клієнтами здійснюється шляхом збільшення терміну користування банківськими продуктами та задоволення потреб клієнтів через глибше розуміння їхніх потреб;

– лояльні клієнти користуються більшою кількістю продуктів і менш чутливі до ціни продукту, тобто спостерігається вища маржа за одним клієнтом.

Отже, вдале управління в усіх зазначених напрямках збільшує прибутковість банку та допомагає досягти зменшення ризиків, а отже – збільшує капітал банків. Організовуючи впровадження запропонованих заходів потрібно дотримуватися певних принципів, а також підходити до вирішення цього завдання системно та комплексно.

Не варто забувати також про класичні заходи мікроекономічного рівня, що сприятимуть зростання капіталу банків.

Прибуток банку можна підвищити, зокрема, і шляхом зниження витрат банку. Необхідно знизити цей показник за рахунок зниження непередбачених витрат, а також експлуатаційних витрат. Банківське обладнання багато разів

модернізується і оновлюється. За рахунок цього виникає збільшення витрат на експлуатацію, тому необхідно більш економно і практично підходити до цього питання. Потрібно більш раціонально використовувати наявне обладнання.

Збільшення величини резервів на можливі втрати свідчить про те, що банк проводить ризиковану політику. Тим самим банк витрачає більше коштів на підстрахування своєї діяльності. Шляхом перегляду політики банку можна домогтися зниження витрат за цією статтею.

Витрачання більших коштів на оплату праці – причиною цьому могли послужити як збільшення заробітної плати, так і збільшення штату персоналу банку. Отже, необхідно проаналізувати штат співробітників. Часто буває така ситуація, що в деяких відділах банку працює більше персоналу, ніж це необхідно. Можна, звісно, звільнити частину працівників, але з іншого погляду, якщо це кваліфікований персонал, то краще постаратися перевести їх в інші відділи або створити нові відділи в банку. Тим самим з'явиться можливість впровадити нові послуги, що своєю чергою підвищить прибуток банку.

Серед заходів збільшення прибутковості слід виокремити також розробку і введення нових послуг, що також постає невід'ємною частиною в конкурентній боротьбі за клієнта і сприяє зростанню капіталу банку.

Основні принципи банківської діяльності – прибутковість господарювання і принцип комерції, оскільки, збільшуючи прибуток клієнту, банк досягає і свого власного інтересу. Через це банк має безупинно вдосконалювати і просувати новітній асортимент послуг, підвищуючи якість обслуговування.

Таким чином, розвиток і надання нових банківських послуг, а також зниження витрат дає змогу збільшити показники капіталу банку. Зростання капіталу банків сприяє розвитку банківського бізнесу і, відповідно, розвитку бізнесу банківських клієнтів.

Ще одним аспектом мобілізації капіталу банків вбачається у вимогах з боку НБУ до капіталу, які роблять необхідним планування банками

відповідних дій. До загальних рис політики банку при нарощуванні капіталу можна віднести орієнтованість на дотримання значень нормативів діяльності банків, а також на забезпечення максимально прибуткової експлуатації капіталу.

Так, за дефіциту капіталу необхідне збільшення капіталу, реструктурування активів, а саме зниження частини понадризикових активів.

При вирішенні проблеми планування капіталу банкам необхідно:

- планування капіталу як у довгостроковому аспекті, так і в операційному порядку, оскільки багато показників дуже рухливі;
- планування величини і структури власного капіталу, прогнозування динаміки фінансових результатів, дебіторської заборгованості, резервів;
- планування капіталу нерозривно з плануванням ризиків банківської діяльності.

Стратегічні завдання щодо мобілізації капіталу банків досягаються через впровадження наступних дій і рішень:

- а) адекватне обчислення та дотримання рівня нормативу необхідних власних коштів;
- б) з'ясування нових ресурсних джерел задля виконання зобов'язань перед кредиторами банку і вкладниками;
- в) мобілізація банком строкових депозитів задля підвищення ліквідності та депозитів до запитання задля формування прибутку через залучення «дешевих» ресурсів.

Провідною стратегічною метою роботи банку в царині формування ресурсів є мобілізація капіталу за умови підтримання ліквідності та дотримання рентабельності.

Відомі різні чинники, здатні вплинути на створення й збільшення банківського капіталу:

- банк інвестує тільки в розмірі залучених ним ресурсів. У банківському секторі ресурсна база обмежує масштаби і обсяги банківського портфеля, а відтак, величину і структуру доходів кредитних установ;

– вагомий вплив на структуру капіталу та пропорції власних і позикових засобів становить тимчасова ознака і нестабільність загальної величини залучених ресурсів;

– складові капіталу банку та його структура кардинально впливають на ліквідність і доходність діяльності в цілому. Крім того, відома низка не менш визначальних факторів для банку, як от тривалість його роботи, обсяг власного капіталу, специфіка роботи банку, види бізнесу, база клієнтів, політика щодо активних операцій, а також стан бізнес-середовища на ринку.

Слід також зазначити, що під час мобілізації капіталу банків доцільно використовувати різні методи, спрямовані на підвищення ефективності обраного способу його формування та розміщення.

Головним завданням нарощування банківського капіталу є раціональність його розміщення, створення нової вартості (реальний сектор економіки). Необхідне правильне співвідношення сформованих і розміщених коштів, тобто відповідність пасивів і активів.

Одним із заходів щодо збільшення капіталу банків є докапіталізація банків через облігації державної позики.

Докапіталізація банків за рахунок коштів бюджету – явище не нове ні для України, ні для країн з розвинутою економікою [19]. Ще в кризу 2008 року багато країн надали банкам капітал першого рівня, головним чином через придбання державою привілейованих акцій або інших гібридних інструментів, що відповідають критеріям капіталу першого рівня. У США обсяг подібних вливань сягнув трильйона доларів.

Якщо приватний банк прагне успішно та незалежно продовжувати свою діяльність, то варто розглядати насамперед варіант докапіталізації за рахунок власників. Однак кожен власник прискіпливо оцінює рентабельність і доцільність додаткових інвестицій у банківський бізнес, який нині не є високоприбутковим і несе серйозні ризики. При цьому акціонери не виключають того, що в найближчі кілька років ситуація навряд чи зміниться на краще.

Альтернативою за джерелами докапіталізації могло б стати розміщення акцій банку на фондовій біржі, тобто первинне публічне розміщення (IPO). На жаль, у нас поки що витрати з виведення акцій середніх банків на біржу дуже великі, водночас відсутній достатній попит з боку національних інституційних інвесторів і фізичних осіб. Крім того, банківська система все ще дуже сприйнятлива до ринкових коливань і негативної інформації.

3.2. Процес стратегічного управління капіталом банку

Глобалізація світової економіки характеризується загостренням конкуренції на фінансових ринках, відтак, проблеми розвитку системи управління капіталом банку стають пріоритетними.

Банки працюють сьогодні в умовах постійної зміни економічного середовища та політичної ситуації, відтак важливим для певного банку як системи постає його спроможність адаптуватися, самоорганізовуватися та пристосовуватися до несприятливих викликів бізнес-середовища задля забезпечення ефективного використання наявного капіталу банку.

Говорячи про адекватність капіталу банку потрібно розпізнавати її як спроможність забезпечити рівень прибутковості, достатній для повсякденної діяльності і майбутнього розвитку банку в ринковій конкуренції з належним виконанням своїх зобов'язань. Тому забезпечення достатності та ефективності використання капіталу банків вимагає комплексного і системного підходів, що має включати аналіз діяльності конкретних банків і вплив на них макроекономічного середовища. Управління банківським капіталом потребує встановлення адекватного механізму, що фактично є сукупністю визначених технологій та інструментів їхнього застосування, які використовуються у сфері надання банківських послуг для зменшення впливу негативних змін у економічному середовищі. Саме такий підхід до поняття функціонування банків дає змогу побудувати ефективний механізм адаптації банківської

системи до загроз економічній стабільності України та визначити напрями розвитку механізму управління капіталом конкретних банків.

Слід зазначити, що існує кілька моделей процесу розробки стратегії управління, але для яких загальні 3 ключові етапи: стратегічний аналіз, реалізація стратегії, стратегічне планування (вибір стратегічний). Виходячи з вищесказаного, процес управління капіталом банків можна представити таким чином (рис. 3.1).

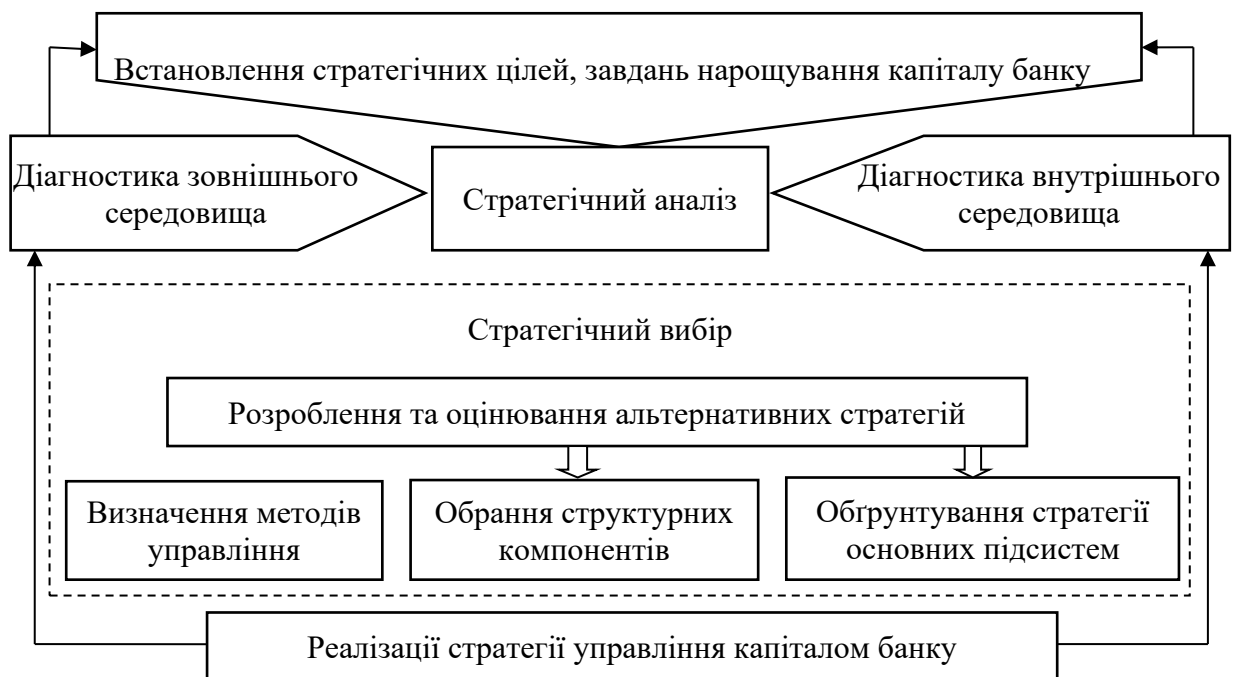

Рис. 3.1. Процес стратегічного управління капіталом банку

Стратегічний аналіз визначає ступінь впливу внутрішніх і зовнішніх факторів на поточний і перспективний рівень достатності та адекватності капіталу банків, оцінюється їх конкретний вплив на стратегії управління. Потреба дослідити виникає через те, що зовнішнє оточення постійно змінюється, і банки мають вирішувати суттєві стратегічні питання задля уникнення можливих загроз. В цілому стратегія управління капіталом банків передбачає систему взаємодоповнюючих рішень з обрання орієнтирів, напрямів, засобів, норм і правил, які можуть підтримати управління системоутворюючими складовими капіталу.

При створенні моделі управління капіталом банку необхідно враховувати істотну глобальну проблему фінансової системи – нестабільність і постійні зміни. ПриватБанк визнається найтехнологічнішим банком України, оскільки він визначає тренди і формує тенденції на ринку послуг банківських і системно провадить інновації. При стрімкому глобальному цифровому піднесенні й поширенні ризиків, що змінюються, виникає необхідність створення оптимальної моделі керування капіталом банку. Данна модель має визначатися метою діяльності банку. У відповідності із стратегією розвитку ПриватБанку, що розроблена у 2022 році, головна мета банку в найближчі 5 років – стати надійним помічником для клієнтів-громадян і для бізнесу, а також підтримувати розвиток економіки держави в цілому. Дані про діяльність банку показали, що переважними клієнтами ПриватБанку виступають фізичні особи, отже цілком правильно спрямувати стратегію піднесення банку та його потенціалу на забезпечення попиту на його послуги з боку юридичних осіб.

Управління капіталом банку залежить від зростання кількості його клієнтів. У структурі клієнтів ПриватБанку за даними 2022 року переважають фізичні особи, відтак доля юридичних осіб у загальній структурі банківських клієнтів є меншою. Отже є потреба залучати суб'єктів МСП (малого і середнього підприємництва), що є досить важливим, оскільки бізнес має більше фінансових ресурсів, ніж фізичні особи, а також має іншу політику накопичення коштів.

Потужна база клієнтів надає можливість використовувати різні стратегії у окремих підсегментах, тож пропонуються такі підходи. Підхід роздрібний використовується для переважної кількості клієнтів, тоді як для ключових клієнтів визначальною має бути модель «обслуговування персональними менеджерами». Підхід роздрібний означає обслуговування клієнтів командами банківських менеджерів, що пройшли галузеву підготовку, які консультоватимуть бізнес на засадах загальних. Модель «обслуговування персональними менеджерами» передбачатиме згрупування обслуговування кількох підприємств у окремого менеджера, який виступає для підприємства в

якості фінансового консультанта. У загальному вигляді бачення такого підходу до залучення клієнтів у розрізі МСП представлено на рис. 3.2. Отже, системне нарощування бази клієнтської стає центральним завданням у процесі управління капіталом ПриватБанку, оскільки залучення нових клієнтів з бізнес-сектору дозволить банку отримати додаткові ресурси та спрямувати їх у розвиток діяльності банку й зміцнення його позицій на ринку та фінансових можливостей.

Підсегмент ринку	Суб'єкти середнього підприємництва	Обслуговування персональними менеджерами	Підхід до обслуговування
	Суб'єкти малого підприємництва	Роздрібний підхід + персональний менеджер	
	Мікробізнес		
	ФОП	Роздрібний підхід	

Рис. 3.2. Підходи до покращення обслуговування представників МСП

Для заохочення МСП банку необхідно запровадити низку заходів (рис. В.1 додатку В). На основі запропонованих підходів спрогнозуємо кількість клієнтів. Візьмемо за основний показник прогнозування («рефлекс зростання») швидкість залучення клієнтів на рівні 5,1%, що відповідає середньому значенню 2017-2019 років (до ковід-пандемії), і відтік клієнтів на рівні (-4%). Ці показники базуються на орієнтації на перехресні продажі банківських послуг. Зауважимо, що за обраними показниками встановлено, що у 2022 році варто очікувати зниження зростання клієнтів, що зумовлено, насамперед, воєнними діями, демографічними чинниками (міграційні процеси), а також конкурентною політикою банків у секторі Інтернет-банкінгу, оскільки певна частина клієнтів переходить до інших банків, наприклад Monobank, завдяки більш зручному банківському інтерфейсу. Однак, виходячи з аналізування стратегії розвитку ПриватБанку, можна характеризувати, що банк збільшить зростання клієнтів, якщо оптимізує

цифрову систему обслуговування клієнтів. Також слід очікувати збільшення клієнтів через демографічний чинник, адже наразі громадяни будуть зацікавлені у збільшенні ліквідності своїх заощаджень, як ділових, так і особистих, чого можна досягти, зберігаючи кошти на рахунку, а не готівкою. Зокрема, більшим попитом будуть користуватися послуги банку, якщо інфраструктура буде дозволяти клієнту користуватися своїми активами в будь-який час, незалежно від місця знаходження, з мінімальними упущеними вигодами.

З метою збільшення кількості клієнтів завдяки розширенню цифрового банкінгу й удосконалення сервісу банківських послуг пропонується для ПриватБанку наступна модель, яка має бути врахована в системі управління капіталом банку (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Модель зростання ефективності обслуговування ПриватБанк шляхом розширення цифрового банкінгу

Провідна мета цієї моделі управління капіталом банку розпізнається у збалансуванні фізичних і цифрових послуг для роздрібних і бізнес-клієнтів шляхом максимального залучення клієнтів через доступність і зручність цифрового банкінгу. Запропоновані напрямки допоможуть сформувати бізнес-

модель банку, зокрема, збільшити чистий прибуток до 34 млрд. грн. у 2024 році з високим рівнем ефективності й створять основу для отримання стабільних дивідендів. Загалом впровадження запропонованої моделі має позитивно вплинути на обсяги достатності капіталу ПриватБанку та його фінансову стійкість, що має відобразитися на показниках його прибутковості. Зокрема, за показниками таблиці 3 та наведеними вище показниками можна прогнозувати зростання рентабельності середніх активів (RoAA2), що відбуватиметься переважно за рахунок реалізації провідних ініціатив із розвинення роздрібного кредитування.

Загалом охарактеризовано, що у підсумку від запровадження рекомендованої моделі, побудованої на підставі стратегії розвитку, ПриватБанк, у 2024 році банк отримає близько 10 млрд. грн. доходу додаткового, але щоб досягти цієї мети, потрібен час і сприятливе ринкове середовище.

Таким чином, задля запровадження ефективного управління капіталом банку необхідно приділяти увагу управлінню ресурсами банку, не проводити занадто ризиковану політику, адже нестійке ринкове оточення вимагає наявності в банку стабільного фінансового резерву.

3.3. Моделювання впливу структурних складових банківського капіталу на активні операції банку

Задля вирішення проблеми врахування мінливих умов функціонування банківського сектору потрібно створити раціональну структуру капіталу банку. Досліджуючи вказане питання застосовано економетричний аналіз. Саме оцінювання структури капіталу банку за допомогою економетричної моделі враховує не статичний стан банку, а його динамічні ознаки роботи.

В якості факторних ознак для оцінювання впливовості капіталу на фінансові можливості проведення активних операцій банку було встановлено три головні складові банківського капіталу, які займають велику частку в

капіталі ПриватБанку, а саме: кошти інших банків (включаючи міжбанківські кредити), залучені ресурси юридичних і фізичних осіб та власний капітал банку за 2017-2021 роки (табл. 3.1). Вибірку сформовано із 18-ти щоквартальних спостережень (перші два квартали 2017 року було виключено, що обґрунтовується значними коливаннями у цих показниках через націоналізацію ПриватБанку).

Задля моделювання слід використати множинну регресію, теоретичне лінійне рівняння якої можливо представити формулою:

$$y_i = \beta_0 + \beta_1 \cdot x_{i_1} + \beta_2 \cdot x_{i_2} + \dots + \beta_m \cdot x_{i_m} + \varepsilon_i, \quad i = \overline{1, n}, \quad (3.1)$$

де n – число спостережень;

m – число різних змінних (незалежних);

x_{ij} – j -а змінна (незалежна) для i -го спостереження;

$\beta_0, \dots, \beta_m$ – параметри моделі;

ε_i – величини випадкові похибки (або залишок);

y_i – змінна (залежна) для i -го спостереження.

Для нашого випадку лінійна модель регресійна матиме відображення:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 \cdot X_1 + \beta_2 \cdot X_2 + \beta_3 \cdot X_3 + \varepsilon, \quad (3.2)$$

де Y – обсяг кредитів;

X_1 – отримані кошти від фізичних і юридичних осіб;

X_2 – кошти банків (у т. ч. міжбанківські кредити);

X_3 – статутний капітал.

Таблиця 3.1

Вихідні дані діяльності ПриватБанку за 2017-2021 роки, млн. грн. [35]

Періоди	Кредити надані, Y	Кошти банків (у т. ч. міжбанківські кредити), X_1	Кошти юридичних і фізичних осіб, X_2	Власний капітал, X_3
---------	---------------------	---	--	------------------------

III кв. 2017 р.	47 835	206	198952	34 875
IV кв. 2017 р.	38 118	234	212167	25 608
I кв. 2018 р.	41 567	105	210527	26 749
II кв. 2018 р.	44 011	65	222043	28 038
III кв. 2018 р.	48 198	101	230387	26 021
IV кв. 2018 р.	52 020	195	231055	31 462
I кв. 2019 р.	54 776	33	224654	38 838
II кв. 2019 р.	57 312	33	222809	37 905
III кв. 2019 р.	59 767	41	221834	47 195
IV кв. 2019 р.	61 033	201	240621	54 529
I кв. 2020 р.	59 745	142	251039	68 146
II кв. 2020 р.	57 918	370	267536	43 016
III кв. 2020 р.	58 259	5	285611	49 882
IV кв. 2020 р.	56 805	2	312708	53 828
I кв. 2021 р.	60 301	6	304183	54 197
II кв. 2021 р.	64 328	9	308948	43 731
III кв. 2021 р.	67 415	8	303073	53 319
IV кв. 2021 р.	70 193	3	325303	66 615

За вищевказаною вибіркою проведено оцінку вибіркового рівняння регресії:

$$Y = b_0 + b_1 \cdot X_1 + b_2 \cdot X_2 + b_3 \cdot X_3 + e, \quad (3.3)$$

де b_0, b_1, b_2, b_3, e – оцінені параметри моделі й відповідно залишок ε . Обчислення параметрів лінійної множинної регресії доволі часто проводять методом найменших квадратів (МНК). Основна теза методу найменших квадратів окреслюється тим, щоб знайти такі оцінки параметрів b_0, b_1, b_2, b_3 , для яких $\sum_{i=1}^n e_i^2$ буде найменшим. Отже потрібно вирішити задачу:

$$\sum_{i=1}^n e_i^2 = \sum_{i=1}^n (y_i - b_0 - b_1 \cdot X_{i1} - b_2 \cdot X_{i2} - b_3 \cdot X_{i3})^2 = f(b_0, b_1, b_2, b_3) \rightarrow \min \quad (3.4)$$

Застосовуючи матричну алгебру, проведемо оцінювання параметрів моделі згідно формули:

$$B = \begin{bmatrix} b_0 \\ b_1 \\ b_2 \\ b_3 \end{bmatrix} = (X^T \cdot X)^{-1} \cdot X^T \cdot Y \quad (3.5)$$

де $X = \begin{bmatrix} 1 & x_{11} & \dots & x_{1m} \\ 1 & x_{21} & \dots & x_{2m} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ 1 & x_{n1} & \dots & x_{nm} \end{bmatrix}$ – матриця значень чинників;

$Y = \begin{bmatrix} y_1 \\ y_2 \\ \dots \\ y_n \end{bmatrix}$ – вектор змінної залежної;

n – число спостережень.

Всі потрібні розрахунки були виконані в EXCEL. Використовуючи функції множення матриць і знаходячи обернену, отримуємо такі параметри:

$$B = \begin{bmatrix} b_0 \\ b_1 \\ b_2 \\ b_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -1419,842 \\ 0,257 \\ 0,368 \\ 9,679 \end{bmatrix} \quad (3.6)$$

Отриманий вираз є основним результатом у процедурі оцінювання параметрів економетричної моделі за допомогою МНК.

Таким чином, зразкове рівняння регресії матиме вигляд:

$$\hat{Y} = -1419,842 + 0,257 \cdot X_1 + 0,368 \cdot X_2 + 9,679 \cdot X_3 \quad (3.7)$$

Вибудоване рівняння регресії перевіряють на відповідність дійсності, тобто на якість, декількома методами, а саме:

– коефіцієнт детермінації використовувався для перевірки якості рівняння регресії загалом:

$$R^2 = 1 - \frac{\sum_{i=1}^n e_i^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2} = 1 - \frac{\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow R^2 = \frac{SSR}{SST} = \frac{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2}{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2} = 0,962;$$

(3.8)

– задля перевірки моделі на адекватність використовувався критерій Фішера. Для F-критерію Фішера в якості критерію була обрана випадкова величина:

$$F = \frac{\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y})^2} \cdot \frac{n - m - 1}{m} = 131,541. \quad (3.9)$$

При заданому рівні значущості α та $\{m; n-m-1\}$ ступенів свободи, за таблицями критичних точок розподілу Фішера знаходимо $F_{кр}$. Щоб визначити статистичну значущість F -статистики, порівнюємо її з відповідною критичною точкою розподілу Фішера, яку знаходимо з таблиць розподілу Фішера $F_{кр}(2;15;0,05)=3,68$. Оскільки $F_{емп} > F_{кр}$, то коефіцієнт детермінації R^2 значимий статистично, отже побудована модель є адекватною.

На підставі наведених міркувань і розрахунків можливо встановити, що рівняння регресії пояснює 96,2% відхилень залежної змінної Y .

Щоб більш детально вивчити вплив кожної незалежної змінної на Y , використовуємо t -критерій Стьюдента для перевірки значущості статистичної параметрів моделі. Проведемо аналіз статистичної значущості коефіцієнтів регресії, спочатку обчисливши їх стандартні помилки за допомогою матриці дисперсії-коваріації:

$$Var(B) = \begin{bmatrix} 987221,43172 & -241,43206 & -1,43972 & 872,2873439 \\ -241,43206 & 0,31265 & -0,00539 & -0,327598325 \\ -1,43972 & -0,00539 & 0,34209 & -0,065437413 \\ 872,2873439 & -0,327598325 & -0,065437413 & 7,543297029 \end{bmatrix},$$

де дисперсія залишків $\hat{\sigma}_{b_0} = \frac{\sum_{i=1}^n e_i^2}{n-m-1} = 2576301,236$. Тоді стандартні помилки параметрів моделі такі: $\hat{\sigma}_{b_0} = 786,87$; $\hat{\sigma}_{b_1} = 0,46307$; $\hat{\sigma}_{b_2} = 0,45285$; $\hat{\sigma}_{b_3} = 2,7548$. Статистична значущість параметрів моделі перевіряється за допомогою t -критерію (критерій Стьюдента). Як критерій обрано величину:

$$t = \frac{b_j}{\sigma_{b_j}}, \quad (3.10)$$

що отримує розподіл Стьюдента з $(n-m-1)$ ступенями свободи.

Відповідні t -статистики були розраховані за формулою (3.10): $t_{\text{емп}}^{b_0} = -1,521$; $t_{\text{емп}}^{b_1} = 1,0237$; $t_{\text{емп}}^{b_2} = 1,7894$; $t_{\text{емп}}^{b_3} = 3,9857$. Задля використання таблиць критичних точок обрано рівень значущості $\sigma = 0,05$. При встановленні статистичної значущості коефіцієнтів використовували таблицю критичних точок розподілу для знаходження $t_{\text{кр}}(0,05;15) = 1,753$. Оскільки $|t_{\beta_0}| < t_{\text{кр}}$; $|t_{\beta_1}| < t_{\text{кр}}$; $|t_{\beta_2}| > t_{\text{кр}}$; $|t_{\beta_3}| > t_{\text{кр}}$, то коефіцієнти регресії β_0 та β_1 є статистично незначущими, а коефіцієнти β_2 та β_3 є статистично значущими, що означає, що змінні X_2 і X_3 значно впливають на залежну змінну Y . Незначущість β_1 визначає, що змінна X_1 має незначний (дуже малий) вплив на залежну змінну, хоча статистичну незначущість коефіцієнта при X_1 також можна пояснити недосконалістю побудованої моделі, зокрема, може бути доцільнішим побудова нелінійну регресію.

Таким чином, за всіма статистичними показниками модель можна визнати задовільною. Вона має досить високий коефіцієнт детермінації та високу t -статистику для коефіцієнтів X_2 і X_3 . Все це дає підстави вважати модель надійною.

Розраховані параметри моделі показують, що основною структурною складовою капіталу банку, яка впливає на обсяги активних операцій, є зростання власного капіталу банку ($b_3 = 9,679$).

Це означає, що збільшення власного капіталу на 1000 грн. призводить до збільшення можливостей кредитування та інвестування на 9679 грн., а збільшення залучених коштів від юридичних та фізичних осіб на 1000 грн. призводить до збільшення на 368 грн. відповідно. Тобто інвестиційний потенціал вкладів фізичних та юридичних осіб у 2,63 рази нижчий за потенціал власного капіталу. Це пояснюється тим, що в умовах нестабільного

фінансового ринку банки прагнуть залучити кошти на короткий термін. Як впливає з коефіцієнтів регресії, основними факторами, що впливають на діяльність банку, є зростання частки власного капіталу банку та збільшення довгострокових вкладів населення. Вони значною мірою визначають подальший розвиток економіки країни та реалізацію банками політики економічного зростання України.

Саме власний капітал створює запас міцності, знижує ризик в банківських операціях і відіграє значну роль у визначенні обсягу активних операцій.

Також розмір власного капіталу впливає на розмір депозитної бази, можливість позичати кошти на фінансових ринках та інші показники, які, в свою чергу, визначають розмір капіталу банку. Іншими словами, від рівня власного капіталу безпосередньо залежить розмір «банківського капіталу», стабільність, розширення діяльності та достатня прибутковість банківської установи.

Оцінка структури капіталу банку за допомогою економетричного моделювання визначила пріоритетну складову капіталу банку – власний капітал банку, що найбільш істотно впливає на формування банківського капіталу та інвестиційні можливості банку одночасно.

Формування оптимальної структури банківського капіталу є важливим насамперед для підтримки ліквідності, стабільності та прибутковості, а також для зміцнення довіри до банківської системи з боку вкладників і позичальників. Зростання та зміцнення капіталу банків дозволить банкам здійснювати масштабне кредитування та інвестування галузей вітчизняної економіки. Таким чином, для забезпечення стабільної роботи банків і своєчасного виконання зобов'язань НБУ має збільшити нормативи капіталу. Цим НБУ змусить акціонерів комерційних банків внести кошти в статутний капітал і водночас знизить рівень ризикованості банківської діяльності.

1. Ефективність роботи капіталу залежить від доцільності його використання. Необхідний комплексний аналіз його формування та розміщення. Серед заходів збільшення прибутковості слід виокремити розробку і введення нових послуг, що також постає невід'ємною частиною в конкурентній боротьбі за клієнта і сприяє зростанню капіталу банку.

2. Говорячи про адекватність капіталу банку потрібно розпізнавати її як спроможність забезпечити рівень прибутковості, достатній для повсякденної діяльності і майбутнього розвитку банку в ринковій конкуренції з належним виконанням своїх зобов'язань. Управління банківським капіталом потребує встановлення адекватного механізму, що фактично є сукупністю визначених технологій та інструментів їхнього застосування, які використовуються у сфері надання банківських послуг для зменшення впливу негативних змін у економічному середовищі.

3. Розраховані параметри економетричної моделі показують, що основною структурною складовою капіталу банку, яка впливає на обсяги активних операцій, є зростання власного капіталу банку. збільшення власного капіталу на 1000 грн. призводить до збільшення можливостей кредитування та інвестування на 9679 грн., а збільшення залучених коштів від юридичних та фізичних осіб на 1000 грн. призводить до збільшення на 368 грн. відповідно. Тобто інвестиційний потенціал вкладів фізичних та юридичних осіб у 2,63 рази нижчий за потенціал власного капіталу. Це пояснюється тим, що в умовах нестабільного фінансового ринку банки прагнуть залучити кошти на короткий термін.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати дослідження з удосконалення управління капіталом банку можемо окреслити такі загальні висновки:

1. Власний капітал банків, на відміну від аналогічного капіталу суб'єктів господарювання сфери матеріального виробництва, має незначну частку в загальному капіталі. Це пов'язано зі специфікою банківської діяльності, яка полягає в тому, що банк оперує переважно залученими фінансовими ресурсами, а власний капітал є лише відправною точкою для організації банківської справи. Застосовується насамперед для страхування інтересів вкладників і кредиторів банку, гарантування прибутковості та фінансової стійкості комерційних банків.

2. Адекватний банківський капітал постає надійною фінансовою базою діяльності сучасного банку, тому важливо розглядати його як об'єкт управління. Під моделлю управління капіталом банку розуміють сукупність елементів, які включають принципи та методи управління, метою яких є: формування оптимальної величини і структури капіталу; ефективне використання капіталу.

3. При плануванні капіталу банку постає питання щодо мобілізації й збереженні достатнього капіталу для розширення його операцій і захищення від ризиків. Для банківської практики характерним є використання двох способів збільшення капіталу: поповнення капіталу з використанням внутрішніх джерел; поповнення капіталу з використанням зовнішніх джерел.

4. Загальна оцінка діяльності ПриватБанку віддзеркалює той факт, що керівництво банку відстежує поточну ситуацію у зовнішньому середовищі та вживає заходів, у разі потреби, для уникнення будь-яких негативних впливів, наскільки це можливо. Подальші негативні зміни в макроекономічному середовищі можуть негативно впливати на фінансовий стан і результати діяльності ПриватБанку у спосіб, який наразі неможливо визначити.

5. За результатами проведеного аналізу адекватності та достатності забезпечення капіталом ПриватБанк є добре забезпеченим регулятивним та основним капіталом, а істотний розмір Н1 також позитивно впливає на розміри нормативів Н2 та Н3 банку. Високі значення досліджених нормативів позитивно впливають на кредитний рейтинг ПриватБанку. Довгостроковий кредитний рейтинг ПриватБанку за національною шкалою станом на кінець 2022 року встановлено на рівні aaA, що характеризує його як банк з дуже високою кредитоспроможністю порівняно в іншими українськими позичальниками.

6. За період 2017-2021 роки ПриватБанк демонструє стабільні темпи зростання діяльності та фінансового результату. Розвиток бізнесу, контроль над витратами, зважена кредитна політика та ефективне управління процесами як всередині банку, так і в обслуговуванні клієнтів забезпечили йому найсуттєвіше зростання прибутку серед інших банків України у 2021 році та лідируючу позицію в загальному результаті банківської системи.

7. Ефективність роботи капіталу залежить від доцільності його використання. Необхідний комплексний аналіз його формування та розміщення. Серед заходів збільшення прибутковості слід виокремити розробку і введення нових послуг, що також постає невід'ємною частиною в конкурентній боротьбі за клієнта і сприяє зростанню капіталу банку.

8. Управління капіталом банку залежить від зростання кількості його клієнтів. У структурі клієнтів ПриватБанку за даними 2022 року переважають фізичні особи, відтак доля юридичних осіб у загальній структурі банківських клієнтів є меншою. Отже є потреба залучати суб'єктів МСП (малого і середнього підприємництва), що є досить важливим, оскільки бізнес має більше фінансових ресурсів, ніж фізичні особи, а також має іншу політику накопичення коштів. Говорячи про адекватність капіталу банку потрібно розпізнавати її як спроможність забезпечити рівень прибутковості, достатній для повсякденної діяльності і майбутнього розвитку банку в ринковій конкуренції з належним виконанням своїх зобов'язань. Управління

банківським капіталом потребує встановлення адекватного механізму, що фактично є сукупністю визначених технологій та інструментів їхнього застосування, які використовуються у сфері надання банківських послуг для зменшення впливу негативних змін у економічному середовищі.

9. Розраховані параметри економетричної моделі показують, що основною структурною складовою капіталу банку, яка впливає на обсяги активних операцій, є зростання власного капіталу банку. збільшення власного капіталу на 1000 грн. призводить до збільшення можливостей кредитування та інвестування на 9679 грн., а збільшення залучених коштів від юридичних та фізичних осіб на 1000 грн. призводить до збільшення на 368 грн. відповідно. Тобто інвестиційний потенціал вкладів фізичних та юридичних осіб у 2,63 рази нижчий за потенціал власного капіталу. Це пояснюється тим, що в умовах нестабільного фінансового ринку банки прагнуть залучити кошти на короткий термін. Як випливає з коефіцієнтів регресії, основними факторами, що впливають на діяльність банку, є зростання частки власного капіталу банку та збільшення довгострокових вкладів населення. Вони значною мірою визначають подальший розвиток економіки країни та реалізацію банками політики економічного зростання України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова А. Системи ризиків діяльності комерційних банків в умовах цифровізації. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 4. С. 186-193.
2. Агрес О., Томашевський Ю. Стан та перспективи розвитку комерційних банків за умов пандемії COVID-19. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія : Економіка АПК*. 2021. № 28. С. 96-101.
3. Ананьєва Ю. В. Стрес-тестування як інструмент управління фінансовими ризиками у банківській сфері. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2021. № 1. С. 6-19.
4. Артеменко Д. М. Основні напрями впровадження міжнародних стандартів оцінки ринкової вартості майна, майнових прав та активів комерційних банків в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 1. С. 37-42.
5. Банківський менеджмент: питання теорії та практики: монографія. [О. А. Криклій, Н. Г. Маслак, О. М. Пожар та ін.]. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. 152 с.
6. Барановський О. І., Путінцева Т. В. Місце і роль ліквідності комерційних банків у забезпеченні їхньої фінансової безпеки. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. № 3. С. 4-18.
7. Блащук-Дев'яткіна Н. З., Ігнатишина В. М., Скидан У. І. Сучасні тенденції формування ресурсів комерційних банків України. *Молодий вчений*. 2020. № 3(2). С. 209-213.
8. Бондарчук М. К., Ющик Ю. В. Стратегічні напрями управління активами і пасивами банку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія : Економічні науки. 2022. № 7. С. 198-203.

9. Бортніков Г. П., Любич О. О., Гладких Д. М. Державні банки в умовах воєнного стану: ключові проблеми та заходи реагування. *Фінанси України*. 2022. № 4. С. 67-91.
10. Вовчак О., Стаднійчук Р. Інтегральне оцінювання рівня фінансової стабільності банків в системі їх фінансового оздоровлення. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. № 2. С. 14-23.
11. Волкова Н. І., Попик А. І. Аналіз управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк». *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-11>
12. Демчук Н. І., Мазур І. М., Вишнякова І. В. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посіб. Дніпро: Пороги, 2016. 300с.
13. Довгань Ж.М. Менеджмент у банку: підруч. Тернопіль: Економічна думка, 2017. 512 с.
14. Дроботя Я., Телятник М. Управління капіталом комерційного банку. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-9>
15. Дробязко А. О., Любич О. О., Олійник Д. І. Оптимізація моделей бізнесу державних банків в умовах посилення вимог до фінансової безпеки у 2022 році. *Фінанси України*. 2022. № 1. С. 74-89.
16. Єрмошкіна О. В., Букреєва Д. С., Путров А. В. Інструменти удосконалення діяльності комерційного банку в умовах цифрової трансформації. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки*. 2022. № 1. С. 184-189.
17. Журавльова Т. О., Макаренко Ю. П., Турова Л. Л, Сірко А. Ю. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посіб. Дніпро: Пороги, 2021. 360 с.
18. Зянько В. В., Коваль Н. О., Спіфанова І. Ю. Банківський менеджмент : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Вінниця : ВНТУ, 2018. 126 с.
19. Калівошко О. М. Аналіз системно важливих комерційних банків. *Облік і фінанси*. 2019. № 1. С. 83-91.

20. Коваленко В. В., Черкашина К.Ф. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрямки підвищення : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 153 с.

21. Коваль О. А., Прищенко І. Р. Управління власним капіталом банку. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8367>

22. Ковальова О. М. Ідентифікація кваліфікуючих факторів впливу в контексті управління фінансовою стійкістю комерційного банку. *Бізнес Інформ*. 2021. № 7. С. 212-221. URL: https://business-inform.net/article/?year=2021&abstract=2021_7_0_212_221

23. Копилук О. І., Ногінова Н. М., Музичка О. М., Кульчицька Н. С. Фінансовий менеджмент в банку: навч. посіб. Львів: вид-во «Ліга-Прес», 2015. 236 с.

24. Краснова І. В., Нікітін А. В., Шевалдіна В. Г. Консолідація банківського сектора: детермінанти та наслідки. *Проблеми економіки*. 2021. №1. С. 98-106. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-98-106>

25. Ларіонова К. Л., Безвух С. В. Механізм формування власного капіталу банку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. Т.2, № 6. С.152-159.

26. Лачкова В. М., Лачкова Л. І., Шевчук І. Л. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посіб. Харків: Видавець Іванченко І. С., 2017. 180 с.

27. Макаренко Ю. П., Хацько В. В. Оцінка управління депозитним портфелем комерційного банку на прикладі АТ «ОТП Банк». *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 39-45. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.1.39

28. Мельник О. М. Інформаційне забезпечення оцінки фінансової стійкості банку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 1. С. 15-19.

29. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, схвалено Рішенням Правління Національного банку України від 15.12.2017 № 803-рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17#n19434>

30. Мулик Т. О., Мулик Я. І. Оцінка достатності капіталу вітчизняних банків як запорука їх надійності. *Ефективна економіка*. 2021. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9050>

31. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#4>

32. Науменкова С. В., Міщенко В. І., Міщенко С. В. Макроекономічні аспекти оцінки адекватності капіталу банків України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. № 2 (23). С. 4-6. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v2i23.120876>

33. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О. Організаційно-економічний механізм управління фінансовою стійкістю комерційного банку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 217-221.

34. Нікольчук Ю. М., Подокопна О. М. Імплементация зарубіжного досвіду управління ліквідністю комерційного банку у вітчизняну практику. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 2. С. 103-108.

35. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/>

36. Пасічник І. В., Адамський Я.О. Капіталізація як метод підвищення надійності банку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2016. Вип. 2. С. 23-31.

37. Погореленко Н. П. Основні концептуальні положення функціонування та розвитку державних банків України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. № 1 (24). С. 15-29. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v1i24.127797>

38. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>

39. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу, затв. постановою Правління Національного банку України від 17.08.2012 № 346. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12#Text>

40. Положення про порядок визначення банками України мінімального розміру операційного ризику: постанова Правління НБУ від 24.12. 2019 № 156. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0156500-19#Text>

41. Примостка Л. О., Краснова І. В., Литвиненко О. К. Вплив форм консолідації на зростання вартості банків. *Проблеми економіки*. 2020. №4. С. 334-341. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-4-334-341>

42. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

43. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

44. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001р. № 368. Дата оновлення: 12.11.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0841-01>

45. Про затвердження Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України: постанова Правління Національного банку України від 22.12.2017 № 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0141500-17>

46. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>

47. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012р. № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4452-17>

48. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України: постанова Правління Національного банку

України від 06.08.2009 № 460. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0460500-09>

49. Путінцева Т. В. Управління ліквідністю комерційних банків. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. № 2. С. 43-53.

50. Реверчук С. К., Григорук М. О. Проблеми і перспективи розвитку власного капіталу банків в Україні. *Економічні студії*. 2018. № 2(20). С. 41-45.

51. Рудевська В. І. Бізнес-архітектура банківського сектору у забезпеченні зростання економіки країни: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : Автограф, 2021. 236 с.

52. Рудевська В. І. Теоретико-змістовна характеристика визначення бізнес-моделі банку з державною участю. *Бізнес Інформ*. 2022. №2. С. 98-104. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-2-98-104>

53. Руцишин Н. М., Мединська Т. В., Клименко С. М. Застосування антикризового менеджменту банками України в умовах сучасних викликів. *Бізнес Інформ*. 2022. №1. С. 314-322. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-314-322>

54. Світлак І. І. Місце НБУ в механізмі захисту прав вкладників комерційних банків. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. Вип. 1. С. 47-53.

55. Слав'юк Р. А. Капітал підприємств і банків: теоретичні основи формування та управління : монографія. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. 330 с.

56. Слав'юк Н. Р., Гнатишак О. Б. Дослідження теоретичних основ і структури банківського капіталу. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2014. № 1 (6). <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v1i6.29651>

57. Слобода Л. Я. Особливості регулювання достатності власного банківського капіталу в посткризовий період. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2014. №1 (10). URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v1i10.29260>

58. Третяк Д. Д., Трубнікова Д. О. Напрями підвищення ефективності управління власним капіталом банку. *Економіка та держава*. 2022. № 6. С. 107-114.
59. Чиж Н. М. Функціонування банківської системи України: проблеми та перспективи. *Бізнес Інформ*. 2022. №4. С. 103-110. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-4-103-110>
60. Яремчук О. Б., Ларіонова К. Л. Аналіз достатності власного капіталу банку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2014. № 1 (10). URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i10.29107>
61. Kornivska Valeriia O. The role played by the digital transformation of Ukraine's financial sector in the context of post-war reconstruction: opportunities and risks. *Business Inform*. 2022. № 8. P. 27-35. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-8-27-35>
62. Kovalenko V., Sheludko S., Radova N., Murshudli F., Gonchar K. International standards for bank capital regulation. *Financial and credit activity^ problems of theory and practice*. 2021. (36), 35–45. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i36.227609>
63. Margasova V., Muravskyi O., Vodolazska O., Nakonechna H., Fedyshyn M., Dovgan L. Commercial banks as a key element in regulating cash flows in the business environment. *International journal of recent technology and engineering (IJRTE)*. 2019. V. 8 Is. 4. URL: <https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i4/D8465118419.pdf>
64. Morozova N. L., Pasechnik I. V., Malafeyev T. R., Galushko Y. P., Goikhman M. I. Assessment of capital concentration impact on the banking system efficiency under modern transformation. *Financial and credit activity^ problems of theory and practice*. 2019. 2(29), P. 55-65. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i29.172367>
65. Халатур С.М., Грабчук О.М., Іванова Р.Ю. специфічні риси формування ресурсів банку в умовах агресивного середовища. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 2. С. 38–44.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1

Трактування ученими сутності банківського капіталу

Автор	Підходи до визначення банківського капіталу
<i>Банківський капітал як різновид грошового капіталу</i>	
В. В. Зянько, Н. О. Коваль, І. Ю. Єпіфанова [18]	Банківський капітал – це грошові кошти та виражена у грошовій формі частка матеріальних, нематеріальних і фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків і використовуються ними для здійснення операцій з розміщення коштів та надання послуг з метою одержання прибутку.
І. В. Пасічник, Я. О. Адамський [36]	Банківський капітал – це сукупність грошових капіталів, залучених банком, які використовуються ним у вигляді банківських ресурсів для кредитно-розрахункових та інших операцій. Банківські ресурси – це сукупність коштів, які перебувають у розпорядженні банків і використовуються ними для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій.
<i>Банківський капітал з погляду ресурсної бази банку</i>	
С. В. Науменкова, В. І. Міщенко, С. В. Міщенко [32]	Ресурсна база банку – це сукупний капітал, що формується банком на основі політики примноження залучених коштів та власного капіталу, що, для здійснення активних операцій, використовується банком з метою реалізації інтересів (власних та суспільних).
О. М. Ковальова [22]	Ресурсна база банку – це кошти, залучені під різні статті пасиву банку.
Д. Д. Третяк, Д. О. Трубнікова [58]	Ресурсна база банку – сукупність виведених з обігу грошових доходів населення та коштів суб'єктів господарювання, що, на умовах появи зобов'язання власності та боргу, акумулюються банком з метою розміщення їх серед фізичних та юридичних осіб, що потребують банківські ресурси, задля одержання прибутку.
<i>Ототожнення банківського капіталу і банківських ресурсів</i>	
Т. О. Журавльова, Ю. П. Макаренко, Л. Л. Турова, А. Ю. Сірко [17]	Банківський капітал – сукупність залучених банком грошових капіталів, які, у вигляді банківських ресурсів, використовуються ним для кредитно-розрахункових та інших активних операцій. Банківські ресурси – сукупність коштів, які перебувають у розпорядженні банків і використовуються ними для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій.
В. І. Рудевська [51]	Ресурси банку включають: власні (капіталу банку) та залучені (позичені) кошти банку, що фактично є зобов'язаннями банку перед своїми кредиторами (кредитними організаціями, підприємствами та громадянами).
<i>Ототожнення банківського і власного капіталів</i>	
Ж. М. Довгань [13]	Банківський капітал – це сукупність внесених власниками (акціонерами, пайовиками) власних коштів, які акумулюються у результаті здійснення ефективної банківської діяльності у процесі капіталізації прибутку, а також за рахунок додаткових вливань з боку учасників.
І. І. Слав'юк [55]	Банківський капітал – це чисті активи банку, які дорівнюють різниці між сумою активів і пасивів.

ДОДАТОК Б

Рис. Б.1. Складові елементи регулятивного капіталу [17]

ДОДАТОК В

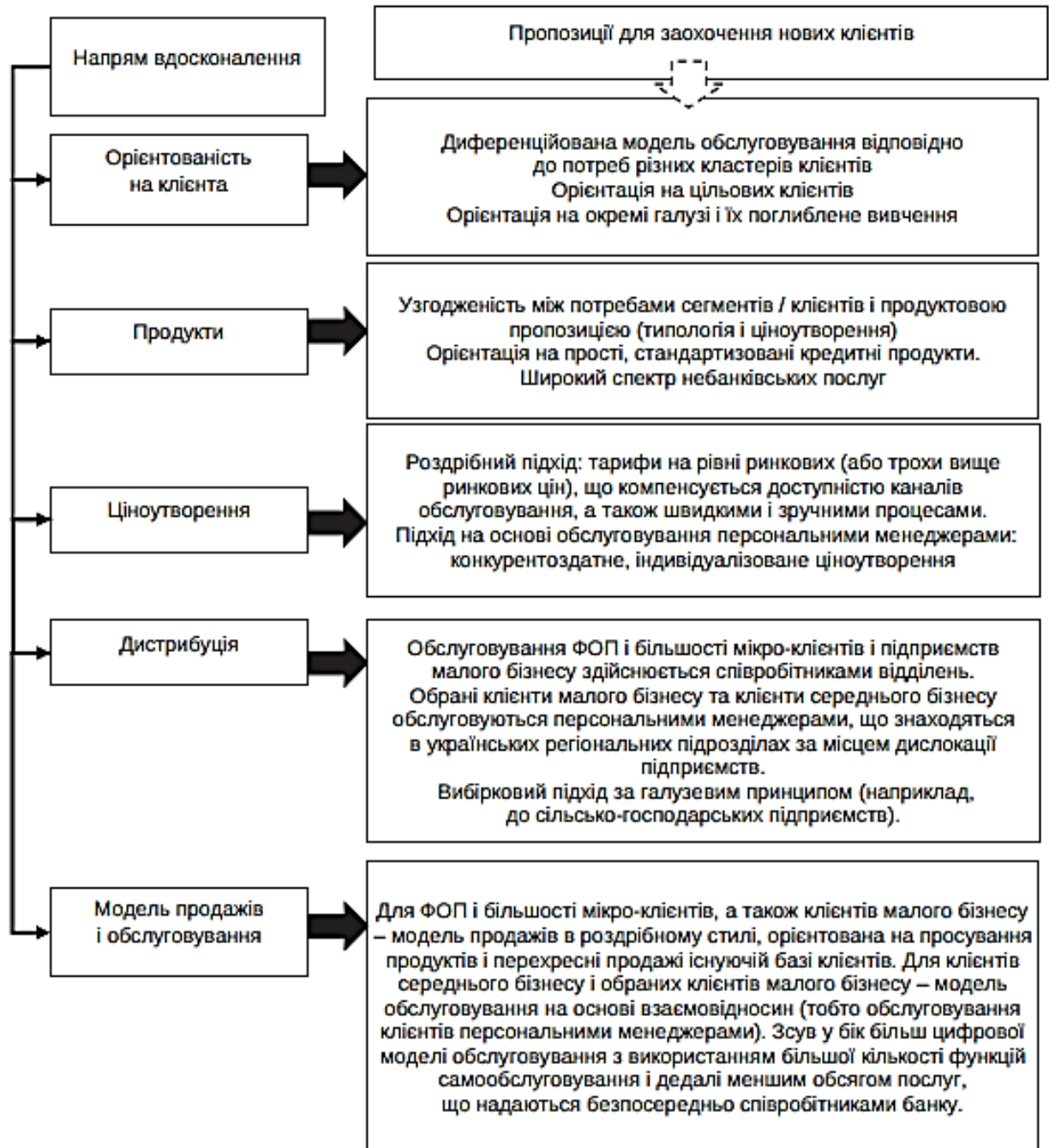

Рис. В.1. Пропозиції заохочення клієнтів по п'яти основним векторам діяльності АТ КБ «ПриватБанк» [11]